

په رتووکه چاپکریڼ **چاقدیر** (1)

ناقې په رتووکې: نقیسینا هه والی روژنامه قانی

نقیسین: عبدالرحمن بامه رنی

دهر هیانا هونه ری: ره شاد بیجرمانی

ژمارا به لاقکرنی: (1)

چاپا ئیکې: 2009

چاپخانا: هاوار، دهوک

تیراژ: 500 دانه

ژمارا سپاردنی (2170) سالا (2009) ژ په رتووکخانا به درخانیاں .

دهوک.

مافی چاپکرنی پراستییه بو روژنامه یا چاقدیر ©

نقیسینا

هه والی روژنامه قانی

عبد الرحمن بامه رنی

Bamerni77@yahoo.com

دهستپیک

دبیت هیشتا مه ئاریشا نه بونا خاندە فای هه بیت، گه له ک جاران ئەم گله بیان دکهین و دبیزین سه ره رای پهیدا بونا چه ند زانکویان ل دهوکی، سه ره رای هه بونا چه ند روژنامه و گو فاران، ده زگه هین وه شانی و به لاکرنی کو چه ندین په رتوک دبوارین جودا دا ده رنئخستینه، به لی هیشتا نه شیاینه سه رنجنا خاندە فای ل دوو ق حه زا خوه راکیشین.

ئە فای چه ندی ژى دبیت ئە گه ریڻ خوه هه بن، ئیک ژ وانان ژى دبیت ئەم نه شیاینه یا پیدقی بو دپه رتوکخانان دا په یادکەین و هه ر ژیدە ری وى بقییت و هه ر په رتوکا وى بقییت و دچ بوار دا بیت بو به ره ف بکهین. بمن وه ره کهنگی دئیک گه هشتنه ک دناقبه را خاندە فای و نقیسه ری دا پهیدا بو، هینگی نقیسین دى بیته پیشه سازیه ک و دى بیته کاره ک وه ک هه ر کاره کى دى، دبه رامبه ر دا خاندە قا ژى دى شیت به رامبه ر پارى خوه تشته کی کریت، کو راست حه زا وى تیر بکه ت.

جاری ئەم ژ روژنامه فانی دەست پیکهین، نیزیکیترین په یوه ندی دناقبه را نقیسه ری و خاندە فای دا روژنامه و گو فاران. بویه ئەم دى چاوان شین روژنامه فانی کهینه پیشه سازیه ک و کهینه کاره کى پیشه ی وه ک هه ر کاره کى دى، هینگی دى شین تشته کی کهین، جوان، لیکدای و دبه رامبه ر دا دى شین پره کا باوه ری دناقبه را خو و خاندە فای دا چیکهین. هینگی دى مه ئومیدە ک هه بیت کو ئە ف پره دى شیت مه دزووترین دەمدا نیزیکی ئیک که ت.

ئە ف په رتوکا ئە ف دەستپیکه ژیرا هاتیه نقیسین، هه ولدانه که بو چاوانیا نقیسینا هه والی روژنامه فانی. بهزرا مه ئە ف رو هه والی روژنامه فانی ده می بواره کیدا گه له ک گرنگیا خوه هه یه و هه م خه لک پویته ی دده تی و هه م خاندە قا دخوینیت و ژلایه کى دیفه بویه چا ف و گو هى خه لکی و ب سانا هى دخانی خوه فه، دترومبیلی دا، ل سه ر کارى دشیت گرنگترین رویدان بزانیته، ئاگه می ژ هه ر تشته کی هه بیت و ده می بواره کی دا. شوینا دهنگ و باسى رویدانى ژ ده فى خه لکه کی بزانیته و ئە و خه لکی هه لدویف حه زا خوه وى دهنگ و باسى به لاق بکه ت، تشتى بچویک مه زن که ت و راستی تیک ب شیلیت. دى بریکا خاندنا یان گو هلیبونا یان دیتنا فى هه والی باوه رپیکری شیت هه می تشته کی ژ وى رویدانى زانیته، بکو رتى و تیر زانین و ژ ژیدە ره کى باوه پیکری. دبیت گه له ک جاران ژى بو وى خاندە فای یان وى خه لکی ئە و ده رفه ته نه روخسابیت سه ری خوه بکه ته ده می سو حبه ت و ئاخفتنان را، به لی دهما روژنامه کى دکریت، ژبه ر کو دوى روژنامى ژى دا هندە ک که س هه نه و بتنى کارین وان دو یفجون و خر فە کرنا پیزانیانه و به رچا ف کرنا نو ترین رویدان، لقی ره بو وى گه له ک ئاسانتره و خوشتره ژ نیزی ک دهنگ و باسى فى رویدانى بزانیته و ته مام رویدانى هه می و هه ر بگریت ژ ره و ریشالان، ژبه ر کو دگه ل خاندنا وى هه والی هه می تشت تیدا هه یه و هه ر تشتى وى بقییت دى ژى و هه رگریت. گه له ک جاران ژى دى هه واله کی خوینیت کو بو وى گه له ک یی گرنگه و ئە گه ر بریکا وى روژنامى نه بایه نه دشیا یان ئە و دهنگ و باسه نه دزانی. ئە قا ل سه ری وه ک پیدقا هه والی بو خاندە فای و خه لکی و کا گه هاندنا فى هه والی بو وى چه ند یا گرنگه.

لقی ره دقیت بو ریزین دەستپیکى یین فى نقیسینى بزترین، دى چاوان شین پران دناقبه را خاندە فای و نقیسه ری دا پهیدا کهین. وى باوه ری دهینه

خاندەقانی، بە ئی هەرە روژنامەکی بکره و ئەو هه والی تو تیدا دبینی دشییت گەلەک مفایی بدەتە تە، برهنگەکی زانستیانه یی هاتیە نقیسین و دشییت حەزین تە تیر بکەت. بو قی چەندی ژێ و مفا وەرگرتن ژ چەند ژێدەرین روژنامەقانی، ل سەر نقیسینا هه والی و هونەرێ قی نقیسینێ و سەرپور و قەکولینین روژنامە نقیسین خودان سەرپور دق بوارێ دا، ئەم شیاين پەرتوکهکی تاییەت ب نقیسینا هه والی روژنامەقانی قە بەرھەق بکەین. پيشه سازیا نقیسینا هه والی، هونەرێ قی نقیسینێ، ریکین چاوانیا نقیسینێ، دارشتنەکا جوان و لیکدای و بکورتترین پەیف پترین خاندەقانی خر قەکەت. چاوان روژنامی چاقل پترین خاندەقانیە و حەز دکەت دەھمی بوارەکیدا خاندەقا لدوور خر قە بیت، هەر وەسان ل بەرامبەر خاندەقا ژێ چاقل روژنامی و نقیسەرین وئ یە ب جوانترین شیواز ب خوشترین زمان. سەرنا وی بەیتە راکیشان و ئەو لدویف روژنامی بگەریت و روژنامە بگەیتە مالا وی، بگەیتە کاری وی و هەر جەھکی قەست دکەتی پسپارا روژنامی ژێ بکەت.

بە ئی ئامانجا سەرەکی ژ دەرئیختنا قی پەرتوکی ئەو، ئەم چاوان تشتەکی باش و بریکین باش بکەینە ددستی خاندەقانی دا، هینگی خاندەقا بخوہ ژێ دئ شیت پەيوەندیین خوہ دکەل مە خوشکەت، دیواری ژ ئیک دویرکەتنی دناقبەرا مە دا، بخو دئ هەرفیت.

ئامانجا دوی ژ دروستکرنا قی پەرتوکی بو خودی روژنامە نقیسی و ئەو کەسی لدویف هه والی دگەریت، ئەو کەسی هه والی دنقیست کو پترتر ل سەر دروستکرنا هه والی شارەزا ب بیت. ژبەر کو پەرتوکی دق بوارێ دا ئەگەر نەبن دکيمن و ئەگەر هەبن ژێ ب زمانین دی دکەقنە بەرچاقل.

بویە دق پەرتوکی دا چەندی دەرگە هاتیە قوتان، هەر ژ پیناسەیین هه والی و گرنگیا هه والی و پیکهاتەیین هه والی و نقیسینا هه والی و نووترین شیوازین قی نقیسینێ، چاوانیا دارشتنا هه والی، چاوانیا ژیکرتنا مانشیتەکی باش و سەرناج راکیش بو هه والی، لایەکی دی یی قی پەرتوکی چاوانیا گە هاندنا دەنگ و باسین رویدانی کو ژ لای روژنامە نقیسی و پەيامنیری دەیتە گە هاندن. چاوانیا ب دەستقە ئینانا پیزانین رویدانی، ژێدەرین رویدانی چنە، مەرچین قی روژنامە نقیسی چنە، هەر رویدانا هەبیت دئ بیتە هه والەکی روژنامەقانی، دکەل تەرخانکرنا بەشەکی بو چاوانیا بکارئینانا خالەندی دنقیسینێ دا کو براستی ژێ مە کیماسیەکا بەرچاقل دق بوارێ دا هە یە دنقیسینێ خوہ دا.

ناقھەرۆك

بەشی ئێكی: ھەوال

- ھەوال چیه؟
- دەستپێكا پەیدا بونا ھەوالی
- مەرەم ژ دروستكرنا ھەوالی
- بەھایین ھەوالی
- ژێگرتنا ھەوالی
- گرنگیا ھەوالی بو خاندەقاي
- جورین ھەوالی
- دابەشكرنا ھەوالی
- بنەمایین ھەوالی
- یاسا و پرەنسیپین ھەوالی
- پێكھاتەیین ھەوالی
- پێقەرین ھەوالی
- پیشەسازیا ھەوالی
- پیناسا ھەوالی
- لیستا ژێدەرانی

بەشی دوئ: دارشتنا ھەوالی

- دارشتن
- مەرچین ھەوالی

- ژێدەرین ھەوالی
- دارشتنا ھەوالی
- نقیسەر
- ھونەرئ نقیسینی
- ژێگرتنا رویدانی
- مەرچین رویدانی
- رێکین دارشتنا ھەوالی
- مانشیت
- ناقھەرۆك
- لیستا ژێدەرانی

بەشی سێ: نقیسینا ھەوالی

- کەلیشەیی ھەوالی
- دابەشكرنا ھەوالی
- مانشیتی ناقھەکی
- نقیسینا مانشیتی
- کەنگی مانشیت دەیتە ھەلبژارتن
- جورین مانشیتی
- مانشیتی سەرەکی
- مانشیتی سەری
- مانشیتی خاری
- چاوانیا ھەلبژارتنا مانشیتی

- چاوانیا نقیسینا ژماری دمانشیتی دا
- دهستیك - لید (lead)
- پیناسا لیدی lead
- لید چیه؟
- پیکهاته یین لیدی
- باگراوه ندی هه والی
- کارین باگراوه ندی
- لیستا ژیده ران

به شی چاری: خالبه ندی

- خالبه ندی دهه والی دا
- خال (.):
- فیرگول (،):
- خال و فیرگول (،.):
- دووخال (:):
- گیومه "....."، (()):
- نیشاننا پرسیار (؟):
- نیشاننا سه سورمانی (!):
- سی خال (...):
- کفان ():
- تیره (-):
- ژماره:

- سپیرم
- لیستا ژیده ران

به شی پینجی: رۆژنامه نقیس

- رۆژنامه نقیس کی یه؟
- گرنگیا رۆژنامه نقیسی بو رۆژنامی
- رۆژنامه نقیس پیدشی چیه؟
- لیستا ژیده ران

هه وال

هه وال چیه؟

نوچه، دهنگ و باس، هه وال. گه لهك ناڤ یین بو په یدابوین و ئەڤ ناڤین هه ددهزگه هین راگه هاندنی دا دبه ربه لاقن و هه میان ژى کار پى دهیته کرن. هه مى ژى دهربرینی ژ فه گوهاستنا روودانه کى دکن، ئەو ژى جهی په یفا (خبر) یا عه ربه ی دگریت. بو نقیسینا خوه ژى و دا روبه روی تیک شیلانی نه بین و بابته تى مه زووتر بگه هیت، ئەم دى (هه وال) بکار ئینین کو ل هه ریم کوردستانی پتر یى به ربه لاقه.

نقیسینا هه والی پروسه یه که وهك هه ر پروسه یه کا دى، ژوى قالبى دهرکه تیه کو بتنى سالوخه تدا نا یان فه گیارانا رویدانه کى بیت. بویه پیشه سازیهك و گرنگیه کا تاییهت دروژنامه فانی دا بو دهیته دان. ئەڤ پیشکهفتنا بله ز به سه ر داها تى ژ ناژاوى دهرنه که تیه، به لکو وهك کاره کى پیشه سازى وهك هه ر کاره کى دى روژنامه و گوڤار و ناژانسان هه فرکى ل سه ر دروستکرنا وى کریه. پیڤه ر بو ها تینه دانان، بنه ما و پیکهاته بو ها تینه دروستکرنا. رویدان تا دگه هیته دو ما هیک قوناغ و دچیته چاپى و دکه فیته به رده ستى خانه دى دبن چه ندین فلتهران را دبورت. داریشننه کا تاییهت، تیر و ته سه ل، زمانه کى سفک و خوش و په یقین لیکدای بو دهینه ژیگرتن، خانه دقا چاڤه رى دیتنا وى هه والی دمینیت. بویه هه وال وهك هه ر که ره سه ته یه کى دى بویه پیدڤیه کا ژیانى و گرنگى و پویته دان ژ لایى خه لکی فه بو دهیته دان.

دهستپیکا په یدابوونا هه والی

میژوا دهستپیکا په یدابوونا هه والی فه دگه ریته دهستپیکا مروڤایه تیی، روژانه ب دهان هه والان مروڤ گوڤ لیدبیت. هه ر رویدانه کا بهیته فه گیاران تو دشیی ب هه وال ناڤ لیددانی، به لى نه هه ر هه والهك ژڤان ژى دبیته هه واله کى روژنامه فانی. دناڤ کوردان دا ب گه لهك شیوه یان هه وال دهاتنه فه گوهاستن، گه ر حاکمه کى شیا با (هه ر وهکو دچیروکان دا دهاته فه گیاران)، هه واله کى دناڤ خه لکی دا به لاقه که ت دا بریکا گزیرا یان بانگ هلدیرین خو دناڤ کولانان دا گه رن و دگه ل دهنگى دهو لى، ئەو دهنگو بو خه لکی دگه هاندن. بریکا کاروانیا ده ما ژ گونده کى چه ند که سهك دچونه جهه کى دویر ب مه ره ما کاروانى و متایی خوه، کومه کا دهنگ و باسان دگه ل خوه دئینان و خه لکی بگرنگى وه ردگرتن. ل هندهك جهان ژى (قاسد) هه بون و کارى فان که سان بتنى فه گوهاستنا دهنگ و باسان بو.

مه ره م ژ دروستکرنا هه والی

روژانه ل ده ور به رین مه ب دهان رویدان دهینه گوڤلیبون. ل بازاری ده ما که سهك هه قاله کى خوه دبینیت، پسپارا دهنگ و باسین وى ژیدکه ت، دهنگ و باسین مالا وى یان جهی لیکار دکه ت یان ئەو هه قال و که س و کارین ژ دهف ها تى. دپه یوه دنیا ته له فونى دا پسپارا دهنگ و باسان و سه ره خوشیى ژ ئیک و دوو دهیته کرن، ئیک بچیته دهڤه ره کا دى یان سه فه ره کى بکه ت و بزڤریته مال، چ که تیه به ر چاقان وهك دهنگ و باس بو مالا خو و خیزانا خو فه دگیریت. لڤیره روژانه ئەم چه ندین دهنگ و باسان گوڤلیدبین و هه مى ژى جهی پویته پیدانى نه و هه مى ژى سه رنجا یى به رامبه ر رادکیشن. که سى پسپار که ر ب بیهن

تهنگی فه دمینه ل هیفیا یی بهرامبر کا چ دتویرکی وی دا هیه و دی چ تشتی نوی بو وی بیژیت.

مههم ژ هوالی روژنامه فانی ئه وه، ئه و دهنگ و باسن کو رویدانان وهك راپورت بریكا وی به لافوکی بو پتریا خه لکی بهینه فه گوهاستن. رویدان بهینه پاقرکرن و لدویف ریچا وی به لافوکی بهینه هه لبارتن.

بکورتی: هه وال راپورته که ل سهر رویدانان، بهرسقا لایه نین سهره کی یین وی رویدانی دگه مینیت، بکورتی و تیر و تهسه لی دهیته نقیسین، پتریا جارن جهی خوه دلایه ری ئیکی دا دگیریت، لدویف گرنگیا وی ژ سیماتین وی ژی کورتی و زمان سکی و ره وانبیژی یه یان ژی مروف دشیت بیژیت هه وال چیروکه کا گه له کورته.

بهایین هه والی

هه تشتی جهی پویته دانا خه لکی بیت دقیت بهایه ک بو هه بیت. پینه قییت ژی بهایین تشتا ژ ئیک جودانه. تشتی بالکیش و جهی پویته دانی بهایی وی گرانتیه و هوسا، ژیه ر هندی ژی بهایی هه والی دقان چهند خالان دا دیار دبیت، (دهم، له زاتی، ژینه گرتن و ریکنه که فتن، بهرنیاسی و ناقداری، کارتیکه جهی پویته دانی، بهربه لافبون و سهیرو سهه مری).

أ - پویته دانا خه لکی:

چهند بون و مرز، نه ساخی، ئاههنگ و شه هیان هه بن، چهند ئاتاف، شهر و کوشتن، بهرزه بون و ئه شکه نه جدهان هه بن، چهند خه لک ههست بکه ت ژيانا وی یا روژانه نه یا ئارامه و ههست ب بیهن تهنگی بکه ت! خه لک پتر دژیانی دا

ئالوز دبیت و هزری ل ئایندی خو دکهت، هه می تشتهک بو وی گرنگ دبیت و ئه وی بهر هه فه ب هه ر ریکا هه بیت وی دهنگ و باسی بزانیته و ئه و رویدان دبیته جهی سه رنجای وی.

ب - ژیدهری دهنگ و باسان:

ئو چ تشته دبیته ژیدهری دهنگ و باسان، ئه و په یوه دنیا راسته وخو خه لک باوه ریا خوه دده تی و پشت به ستنی ل سهر دکهت. ب بیته کاره ک وه ک هه موو کارین دی و داهاته ک ددویف را هه بیت، تو بشیی ئه و تشتی ته بهرچا ق کری بکه یه که ره سته ک و که سانه ک لدویف بگه ریت! بکری وی ژی پینه قییت خاند ه قایه، ئه گه ر ئه م مژارا خوه بیخینه سهر هه والی روژنامه فانی، خاند ه قایه یان ئه و که سه یی حه ز دکهت بکورتی و ب ساناهی ئه و دویچونه بکه قیته بهر ده ستن وی. ژیه رکو ئه وی جهه کی باوه رپیگری دقیت قان پیزانینان ژی وه ر بگریته، ده ما رویدانه ک په یدا دبیت بو وی گه له ک یا گرنگه قان پسپاران ژ وی دهنگ و باسی بزانیته، ئه و ژی (کی، ل کیری، کهنگی، چ، بوچی و چاوا). دا کو ئه ق هه واله یان دهنگ و باسه ب دروستاهی بگه هیته پسپارکه ری دقیت بنه مایین هه والی هه می دنا ق دا هه بن. هه وال یی تژی به رسف بیت، خاند ه قایان پسپارکه ر پیدقی چ ژیدهرین دی نه بیت بو وی دهنگ و باسی بو ب ده سته ئینانا پیزانینان. هه رکه سی لجهی رویدانی بهر هه قبوی دبیته ژیدهری فه گوهاستن قی رویدانی، به لی چهند ژقان ژیدهران تو دشیی باوه ریا خو بدیه سه ر، دیسان چهند ژقان ژیدهران دی بنه هه والین روژنامه فانی، هه ر وه کو مه گوتی روژانه ب ده هان رویدان په یدا دبن، هه ر ژ رویدانین بونی و مرنی و تا ئه و مرنا که سه کی نه نیاس و ل گونده کی دویر ژی بیت، کو ئه م بشیین بیژینی هه وال و بریكا وی هه والی پتریا خه لکی بخوینن و گوهلی بن. گرنگترین ژیدهرین

دهنگ و باسی هه والی، ئەقین روژنامه نقیس پشت بهستنی ل سەر دکەت، ئەقەنە (ژێدەرین فەرمی، ژێدەرین نێزیک، ژێدەرین ئاگەهدار، ژێدەرین باوەرپیکری، ژێدەرین بینەر، ژێدەرین ئامادە بوی).

ج- ئەزاتی:

گرنگی و بهایی هه والی دنویاتیا وی دا یه. ئەگەر که قن بو تو چەند هونەری ژێ داریشتنا وی دا بکار بینی دئ تاما خوہ ژ دەست دەت و کەس پویتەیی نادهتی. ژبەرکو پسیارکەر یئ لودیف گەریایی و ئەو پیزانینین وی قیاین یین بدەست خوہقە ئیناین، ئەگەر دکیم بن ژێ یئ ژ جہئ پویتەدانا وی دەرباز بوین. ژبیرنەکە ژێ ئەقرو تەکنەلوژیایی سەر یئ ژگەلەک تشتان ستاندی و ئەو کەس یئ زیرەکە یئ زویتر هه والی خوہ بەرھەق دکەت، ئەگەر خەمساری ددویقچونا هه والی دا هاتەکرن و پسیارکەری و خاندەقای هەمان هه وال ژ ژێدەرەکی دی وەرگرت، جارەکی گێروبون و دووجار گێروبون لوی دەمی ئەو بەلاقوکا تو تیدا کاردکە یئ سەنگا خوہ ژ دەست دەت و خاندەقایی تە دئ یئ چارچوقە کری بیت.

ژێگرتنا هه والی

مە گوت هەر دەنگوباسەک یان هەر رویدانەک هه والە کە. ئەق کوما دەنگ و باسان روژانە دگەنە روژنامی، روژانە دبنە جہئ سەرنج و دویقچونا پەيامنیری و ئەوی رویدانی بو روژنامی قەدگوھیزیت. ئەق رویدانە دبن چەندین فلتەران را دەرباز دبن تا دبنە هه والەکی روژنامەقانی و دگەھیتە بەردەستی تاپیچی. ژوی کوما دەنگ و باس و رویدانان بتنی ئەو دەھینە هەلبژارتن و دبنە هه والەکی

روژنامەقانی یین پتر پەيوەندی ب پتريا خەلکی قە هەین. بو نمونە هه والەکی ددوور بەلاقکرن ئازوقە ی گەلەک گرنگترە ژ هه والەکی دی کو دراگە هاندنەکا ریفەبەریا بیناسازی دا 20 دولاژ ژ ئیک تەنا چیمەنتوی هاتینە خار. ژبەر کو خەلک هەمی یئ بەشدارە دوەرگرتنا ئازوقە ی دا، بەلئ بو هەمی نە یا گرنگە کا چیمەنتو گران ببیت یان ئەرزان ببیت و هەندەک کریدارن و هەندەک ژێ یین دخانیین خو قە و بو وان هه والەکی نە یئ بالکیشە. نمونەکا دی هه والەک بەھیتە بەلاقکرن و تیدا قوربانینین بیقەلەرژەکی ل یابانی گەهشتبە 500 کەسان و هه والەکی دی کو تیدا خانیک ل کوردستانی ب هەرفیت و تیدا کەسەک بەھیتە کوشتن. پینەقیت ئەو کەسی خانی بسەر دا هاتی، بو وی گرنگە و دقیت بزانی ت ئەو کیه و تەمەنی وی چەندە و ل کیری ئەو رویدان پەیدا بویە و دیسان ئەگەرین وی رویدانی ژێ چ بوینە. هەر چەندە ل رویدانا یابانی 500 کەس هاتینە کوشتن، بتنی خاندەقا دئ سەری خو هژینیت و زیدەتر نە. بو خەلکی گەلەک دئ یا گرنگتر بیت هه والی دەھیتە بەلاقکرن یان ئەو دەنگویا دەھیتە قەگواساتن ب ویقە یان دەوروبەرین ویقە گریدای بیت. فلتەرەکی دی کو ئەو کوما دەنگ و باسان دناقرا دبورن و نەھیلاین بینە هه والەکی روژنامەقانی، سیاسەتا روژنامی یان وی بەلاقوکی یە یا ئەو پەيامنیر و روژنامەنقیس تیدا کار دکەت. بو نمونە بەلاقوکەکا تاییەت ب تەندروستی قە بو وی کلپیکرنا سترانەکی ژلایی هونەرمنەدەکی قە گرنگ نینە و هوسا هەر بەلاقوکەکی سیاسەتا خو هەیه و دیسان سیاسەتا وی لایەنی پەیرە و دکەت یئ تەمویلا پارە ی بو بەرھەق دکەت. فلتەرەکی دژی یئ هە ی کو تا راددەیهکی کارتیکرنا خوہ یا هە ی، ئەو ژێ میزاجا ئەو کەسی وی دەنگ و باسی بەلاق دکەت و تا چ

رادہ گرنگی ددہ تی و خہمی ژئی دخوت، ھووال نابیت ل سہر میزاجی بھیتہ بہ لافکرن، بہ لکو ھەر دەم پیقەر ئه وه کا بو ریژہ یا چہند کہ سان یا گرنگہ .

گرنگیا ھووالی بو خانده فای

1. پالپشتیا شیانین کہ سان دکەت کو ھەمی تشتەکی ژ دەوروہ ریڤین خوه بزانیٹ، بی زانینا فان رویدانان ژئی چ پیژانین بو وان پەیدا نابن. نەشیٹ بە شداری یان ئاگەمی ھیچ تشتەکی ب بیت، وەك بابە تیڤن ئابوری، سیاسی، تەندروستی، ھونەری و وەرژشی..... ھتد.
2. بەرفرە ھکرنا پیژانینین کہ سان، لدویف ئه گەر و چاوانیا چیبونا وان رویدانان یین ل رەخ و دورین وی پەیدا دبن، کا چ گریڤان دگەل ئیک ھەنە. لقیڤرہ ژئی ئه ف کہ سیڤن ھە ژ نیژیک دی ل ھەمی تشتەکی ئاگەھ بن و دی شین زوی بوچونین خوه ل سەر وان رویدانان دەن و دی دبەرھف ژئی بن بو ھەر پیشھاتە کا نوی.
3. ھووال دی شیت ھەمی حەزین خەلکی تیر کەت و پیژانینان بو بەرھەفکەت. پیژانینان، کا چ ل دەوروہ ریڤین وی رویددەت. پیژانین و ئاگەھبونا وان دبواریڤ روشنبریہ تی و فیڤبونئی دا، پیژانینین وان ل سەر دی چاوان شیت دید و بوچونیت خوه دەربریٹ یان دی چاوان شیت شروڤە کرنئی دتە دیاردا و ئه و تشتین چیدبن. (البرت. ل. ھستر) دبیزیت: کہ س رامانا برسئی نزانیت، بنتئی ئه وین ل جھین داخستی دژین و ئه و کہ سیڤن چ ژیدەرین ھووال و دەنگ و باسان نەگە ھنی.

(کنت کوبر) دپەرتوکا خوه یا بناڤئی (حق المعرفه) لدوور فەشارتتا دەنگ و باسان ژ جەماوہری دیاردکەت، کو مافی ھاوالاتیہ بزانیٹ چ لدورین وی رویددەت و یی پرزانین بیت. مافی ھاوالاتیہ ھووال ب دروستاھی و تەمام و بلەز بو بھینە فەگواستن، ئه و ھووال بلەز بن بی فەشارتن و گوھرینا ھیچ پیژانینەکی، دبیزیت: بی قی ژئی دشیان دا نینە ئازادیا سیاسی و بە شداریا ھاوالاتی دەربریڤی دا پەیدا بیت.

جوړین ھووالی

کہ سی ھووالی لدویف گرنگیا وی بو بە لافوکی فەدگوھیزیت، دقیت شارەزا بیت ل وی جھئی ئه و بە لافوک دسنورین وی دا بە لاق دبیت. ھەوالەك گریڤایی زیدە کرنا دەمژمیڤین کارەبا دھوکی بو ھاوالاتیہ کی خەلکی دھوکی گەلەك گرنگترە کو کارەب شەف و روژان ل سلیمانئی ھەبیت. ھەوالین سەرنج راکیش ژئی دوو جور ھەنە ئه و ژئی ھەوالین پوزەتیف و یین نیگەتیف، ھەردوویان ژئی وەك ئیک سەرنجا خوه بو خانده فای ھەیە، بە لی ھەر ئیک ب رەنگەکی کارتیکرنی ل خانده فای دکەت.

۱- ھەوالین پوزەتیف:

ھەمی وان ھەوالان فەدگریٹ یین گەشبینی تیدا ھەمی و خوش گوزەرانی خەلکی پی ب ساناھی دکە فیت.

نمونا ئیکی

(سوبەھی پەنزین بی پلیٹ دی ھیتە بە لافکرن)

ھوالہ کی پوزہ تیغہ و یی گرنگہ، روژانہ برہکا پارہ یی شوفیران ب ھروہ بو کرینا پھنزینا بازرگانی دچیت.

نمونا دوی

(ھھیغھکا دی پروژی کارہبا (دھوک - کاشی) دی ب دوماہیک ہیئت)

ھوالہ کی خوشہ بو ھمیان، ژبہرکو ئہ قہ پترہ ژ 18 سالان خەلک ژبەر نہبون و کییمیا کارہبی دنالیت، زیدہباری گھلک کارین دی یین روژانہ دی ب سانامی کھن و دی ژ ئاریشا گھرمی و سہرمایی قورتال بیت.

ب۔ ھوالمی نیگہ تیغ:

ھمی وان ھوالان قہ دگریت، یین جورہ رھ شبینیہ ک تیدا ھمی.

نمونا نیکی

(سالہکا دیژی دی ھشکھ سالی ھہرما کوردستانی قہ گریٹ)

ھوالہ کی نیگہ تیغہ، ژبہرکو زیانین ھشکھ سالیی گھلک کن. ھہر ژ کیمبونا ئافی و ھشکاتی و توزبارینی و ئو زیانین ب جوتیاری و گھشت و گوزاری دکھن، ژ ئہ گھری قی ھوالمی نیگہ تیغ. بہ لی ھوالہ کی سہرنج راکیشہ و خەلکی دقیت تا دوماہیا ھوالمی بخوینیت و کا کی ئہ قہ داخویانیہ دایہ و ئایا ئو جھی گوتی یی باوہرپیکیہ یان نہ.

نمونا دوی

(دہمژمیرین کارہبا گشتی دی ھینہ کیمرن)

ژبہر گرنگیا کارہبا گشتی و گرنگیا ھوالمی، کا سہدہم چنہ دی ب ھوالہ کی سہرنج راکیش ھیتہ زانین، بہ لی یی نیگہ تیغ.

دابہ شکرنا ھوالمی

ھوال لدویف گھلک بنہمایان دھیتہ دابہ شکرنا، دی ھولدہ یین بکورتی ل سہر فان بنہمایان و جوداکرنا وان راوہستین.

أ. ھوالمی چاقہ ریگری: ئو ھوالن کو پھیامنیڈر دزانیت دی ئو ھوالہ ددہم کی گونجای دا رویدہت، دی ریکورد و کامیرا خوہ ھلگریٹ و چیت دویقچونا خوہ کت و ھوالمی خوہ ژئی دروست کت.

ب. ھوالمی نہ چاقہ ریگری: ئو ھوالن کھسی ئاگہ و پیژانین ل سہر دھمی رویدانا وی نینہ، ژ نشکھ کی قہ پھیدا دبن. ئہ قہ جورین ھوالان ژئی گھلک دگرنگن و سہرنج راکیشترن ژ ھوالین چاقہ ریگری. روژناما چالاک و پتر خاندہ قہ تر ئوہ یا پویتہ کی زیدہ ددہتہ قی جورہ ھوالمی.

ج. ھوالمی چاقہ ریگری یی نہ سہرکھ قتی: وھک وان ھولان کو پیشانگہ ھک بہیتہ قہ کرن، ہاتنا شانده کی یہ و مہرہما وی ہاتنا وی شاندى ژئی ل پیش وخت یا زانی یہ.

د. ھوالین سک: ئہ قہ جوری ھوالان، ھمی وان ھوالان قہ دگریت کو خاندہ قہ بو مژویلکرنی و بیہن قہ دانی وان دنا قہ لاپہرین روژنامی دا دخوینیت. وھک بابہ تین (ھونہری، وھرزشی، رویدان، تشنتین سہیر و سہمہر).

ه. ھوالین گرنگ و دژوار: ھہر ھوالہ کی بو ژین و ژیانہ خەلکی یی گرنگ بیت، بزانیٹ دی کارتیکن ل ژیانہ وی یا روژانہ بیت.

و. ھەوالیڤ ھەلکەفتان؛ ھەوالیڤ رۆژنامەیی ییڤ گریڤایی سالقەگەر و روودان و رۆژئین ئاھەنگیڤ دەست نیشانکری دسالنامان دا.

بنەمایڤ ھەوالی

ژبلی پیناسەییڤ بو ھەوالی ھاتینە کرن، بەردەوام دیتن و پیناسەییڤ نوی دکەقنە بەرچاڤ، ھەمی ژیدەرئین فیڤبونئ و خویندنا کارئ رۆژنامەنقیسی ل وەلاتین ئیکگری بیڤ ئەمریکا و ئەوروپا و گەلەک وەلاتین دی ل سەر وئ چەندی ریکەفتینە کو ئەو بابەتین ھەوالی رۆژنامەنقیسی ژئ پەیدا دبن، ئەقین ل خاری ئە.

1. ھەر بابەتەکی گرنگ بیت و ئامادەئ ھەبیت بو بەلاقرنئ.

2. ھەر بابەتەکی ژ جھئ رویدانا وئقە نزیکئ خەلکی بیت.

3. ھەر بابەتەکی ئاسایی نەبیت یان ژ تشتین ئاسایی نویتر بیت.

4. ھەر بابەتەکی پەیوەندی بخەلکی قە ھەبیت، وەک بابەتین تەندروستی

و ئاسایش و ئاستئ ژین و ژیان خەلکی و ب تاییەت دبواری گوهرینئ

دا - ژمارین بەرزی و نزمئ ھتد.

5. ھەمی بابەتین پەیوەندی ب زاروک و کەسین ب تەمەن قە ھەئ.

6. ھەمی جورە مەملانەک، سەربازی، ئابوری، روشنبیری و ھتد.

7. ھەر گوهرینەکا دچوارچوڤئ کومەلگەھئ دا بەھتە دیتن یان کرن،

بلندبون و نزمبونا بەھئ، یاسا، فەرمانبەر و بەرپرسیڤ دیار، داب و

نەریت، پیدقیاتی و ئەو تشتین دەینە زانین کو وان گوهرین ب سەردا

ناھیت.

8. ھەر تشتەکی پەیوەندی ب بازارگانی و دارایی قە ھەبیت.

9. ھەمی جورین قەیرانان.

10. ھەمی بارودوخەکی گرز و نە ئارام.

11. ھەمی تشتەک ژ ریژا گشتئ دەرپاز ببیت.

12. ھەمی رویدانین نە چاڤەرئکری.

13. رویدانین مروقایەتی، رویدانین ھاتن و چوئ، ئاگر بەربونئ ھتد.

14. تاوان و سزا.

15. ھەمی جورەکی یاری و بون و ھەلکەفتان.

16. ھەمی جورەکی ئەنجامان، بەرھەمین کشتوکالی، بەرھەم و قازانجا

کارگەھ و پروژەیان و دیسان ژیانان وان ھتد.

17. بابەتین سوزداری، ھاریکاری، کارەساتین مروقایەتی دبارودوخین

دژوار دا ھتد.

18. ھەر تشتەکی پەیوەندی ب سیاسەتا ناڤخو و دەرڤە ھەبیت.

یاسا و پرنسیپین ھەوالی

بو نقیسینا ھەوالی، کومەکا یاسا و پرنسیپان ھەنە پیدقیە ددەمی دارشتنا

ھەوالی دا رۆژنامەنقیس ل بەر چاڤ وەرگریت، بیئ بەرچاڤ وەرگرتنا قان یاسا و

پرنسیپان ژئ ھەوالەکی باش دەرناچیت و دیئ لەنگیئ بخوہ قەببیت. دتیورا

رۆژنامەنقیسیا ھەقچەرڤ دا چەند پرنسیپەک ھەنە دقیت ھەوال بەرسقا وان

ھەمیان بدەت. ناڤ ئینانا (W,SO) بو رۆژناما (ئەنجلو) یا ئەمریکی قەدگەریت

کو ئەڤ ریچە ل جھین جوداییڤ سەر عەردئ دکاری رۆژنامەقانیئ دا چەسپاند،

دبیژیت: ھەوالئ رۆژنامەنقیسی دقیت بەرسقا پینچ پرسپاران بدەت کو ھەمی ب

23 _____ نفيسينا هه والى رُوژنامه قانى
بيتا (W) دهستپيدكهن، ئو ژى ئه قه نه. (were, when, who)،
(why, what). هنده كين دى (how) برامانا چاوا ژى ل سهر زئده كهن.

پيڭها ته يئن هه والى

ژلايى تيورى قه، دقئيت هنده ك مارج بو هه والى هه بن كو دگه ل شيوازي هه والان
بگونجن.

1. دقئيت هه وال يى راست بيت و براستى هاتبيته رويدان.
2. دقئيت يى بالكيش بيت و بو پتريا خه لكى يى گرنگ بيت.
3. دقئيت زمانى نفيسينا وي يى خوش و سقك بيت، كورت و
تيرو ته سهل بيت.
4. نوياتى و هويربيني تيدا هه بيت.

پيفه رين هه والى

دبيت هه وال ل سهر گه له ك پيفه ران بهيته دانان، هه والين بالكيش ژى دقئيت قان
خالان بهرچاڤ وه ريگريت.

ريژا رويدانى؛ ده مى رويدانى زور يى گرنگه بو دروستكرنا هه والى و دم و
جهين روژنامه لى دهر دكه قئيت.

رونى؛ ئه گهر هه وال يى رون و بهر فره ه بيت، خاندانه قان پتر دشيت
سهر دهر يى دگه ل دا بكه ت و زوى تيبگه هيت و بو په يامنيرى ژى ب
سانا هيه.

مه زناهي؛ چند هه وال يى بالكيش بيت و رويدانا وي يا مه زن بيت، دى
گرنگيا خوه بو خه لكى پتر هه بيت.

24 _____ نفيسينا هه والى رُوژنامه قانى
نيژيكي؛ چند هه وال بو خه لكى يى بهرجه سته بيت و ل ده وروبهرين وي
هاتبيته رويدان، بو وي خوشتر و باشتره .

پيشه سازيا هه والى

دويقچون و داريتنا هه والى، بويه جوره پيشه سازيه ك. هه والى پيشكه فتنه كا
مه زن بخو قه ديتيه و ئه ق پيشكه فتنه دبن چه ندين قالبان را دهر باز بويه، تا
گه هشتيه زمانى وي يى نفيسينى ژى. ريكا نفيسينا هه والى و داريتنا وي و تا
دگه هيتيه وي قالبى كو بهر ه ق چاپى قه دچيت و تا ئه و هه وال دگه هيتيه بهر
دهستى خاندانه قاي، پيشه سازيه ك و سه نعه تكاريه ك بو هاتيه ئه نجامدان. ژبه ر
هندى ژى قه كوله ر پويته كى مه زن دده نه قى بابته تى كو خوه دگه ل
پيشكه فتنين روژانه بگونجيني، ئه قين روژنامه قانى روژانه بخوه قه دبيني ت و
دگه هنى، وه ك زانست و هونه ر و پيشه سازى.

پينا سا هه والى

هه والى روژنامه قانى، ئه قرو ژ وي قوناغى دهر باز بويه كو ئه م بيژين بتنى
سالوخه ندانا رويدانه كى بيت كو ئه و رويدان جهى گرنكى و پويته دانا خه لكى
بيت. بهلكو ئه قرو هه وال بويه پيشه سازيه ك و ئه ق پيشه سازيا روژنامه قانى
دگه ل روژان بهر فره ه دبیت، خه لك پويته ي دده تى. دويقچونا دهنگ و باسا و
قالبان و به لاقكرنا وان دگه ل قوناغا ئه قرو يا ته كنه لوژيا پيشكه فتى و نوى،
چه ندين گرنگيى دى بخو قه ديتينه. د ئه قرويا پرى هه قركى و ئايدلوژيه تين
جودا و هزرين جودا دا.

دبیت دقوناغه کئی دا ئه رکئی نفيسه رى و په يامنيرى بتنى ئه و بيت دى چاوان رويدانه کئی بو خه لکى فه گوهرتيت و فه گيرتيت. به لى دقوناغا ئه فرو دا ئه ق کاره دبن چه ندين بنه ما و پيناسه يان را دبورتيت.

گه له ک پيناسه بو هه والى هاتينه داريتن و هه مى ژى ده برينى ژى دکهن. هنده ک په يفا هه وال (news) برامانا تشتين نوى دزانن و هنده ک دبیرن هه وال ژ کورکرتنا فان په يقان هاتيه وه رگرتن (North باکور، East روژمه لات، West روژنافا، South باشور)، رامانا وى ژى رويدانين هه چار پارچين جيهانى.

- دكتور فاروق نه بوزيد، دبیرتيت: چ پيناسين ئيکانه بو هه والى نينن، ژبه رکو تيگه هشتنا هه والى ژ چه رکه کى بو چه رکه کى دى جودايه، ژبه ر هندى ژى په يداکرنا تيگه هشتنى بو هه والى خو ژ زه مهنى يان کومه لگه هى فه دکيشيت. دبیرتيت ژى، نه بونا پيناسه يه کا ئيکگرتى نابيت ئه م ژ گرنگيا هه والى کيم بکه ين. دكتور فاروق نه بو زيد دبينيت کو باشترين پيناسه بو هه والى ل وه لاتين هه ژار و که تى نه وه، راپورته ک بهويرى و بابه تيانه به حسى رويدانه کى يان هه لکه فته کى يان هزره کا راست بکه ت کو په يوه ندى ب بهرزه وه نديين پتريا خه لکى فه هه بيت و بالکيشيا وان براکيشيت¹.

- دكتور عبداللله تيف حمزه، دبیرتيت: هه وال بابته که و گرنگتره ژ هه مى بابته تين روژنامى، بو خاندانه فای ژ لايه کى فه يى گرنگه و بو روژنامى ژى ژلايه کى ديقه. ب داهاته کى پر باش بو روژنامى فه دگه ريت. عبداللله تيف حمزه دبیرتيت: هه وال تشته کى نويه و خاندانه فا يى چافه رى يه دى که نگی روژنامه ده رکه فیت دا بچيت بخوينيت².

- دكتور خه ليل سابا، دبیرتيت: رويدانه کا باش بيت بو به لاکرني يا گرنگ بيت ژلايى کومه لگه هى فه³.

- دكتور وليه م ميرى، دبیرتيت: روژنامه ل ئيکى و دوماه يى هه ر هه واله، هه واله روژنامى دروست دکه ت، ده نگ و باس هه بونا روژنامى ده لمين⁴.

- جه لاله ندين حماسى، دبیرتيت: هه ر هه واله کى سه رنفيسه ر يان به پرسي به شى هه والان ل روژنامه کى ببينيت کو بو به لاکرني باشه و پيدفى ببينيت ل سه ر خه لکى به يته به لاکرن⁵.

- دكتور مه حمود نه ده م، دبیرتيت: سالوخه تدانه کا هويربينانه يا بابه تيانه يه (روژنامه، گوفا ر) پى ده ينه نيشان دان، بزمانه کى سقک و روهن و ده برينه کا کورت⁶.

- دكتور نيراهيم نيمام، دبیرتيت: هه وال رويدانين نه فرونه و سوبه هى، نه و رويدان دبنه ميژو⁷.

- دكتورا ئيجالا خه ليفه، دبیرتيت: هه ر تشتى گرنگى تيدا بيت، پتريا خه لکى ل سه ر ريکبه قن، د سه ر جوداهايا که سايه تيا وان يا روشه نبيرى و هزرى و ئاستى وان يى ئاقلى. ديسان راپورته که ل سه ر رويدانه کى پيشتر بو خه لکى نه يا روهن بو، بهوير بينى و ژ ژيده رين باوه رپيکرى هاتيه کومفه کرن⁸.

- دكتور عبداللله تاح عبداللله بي، دبیرتيت: پرسه يه که، تيدا پينانينين دروست دگه هنه که سان لدور کا کلکا وان رويدانين دناق کومه لگه هى دا چيدبن دده مه کى زه مهنى و ديارکرى دا⁹.

- دكتور مه حمود علم نه ندين، دبیرتيت: راپورته کا نويا بله زه ل سه ر رويدانين ژ نشکه کى فه په يدا دبن، پيکهاتيه ژ ماددين سياسى بين رويدانى ب هويربينانه و راستگو يانه. ديسان به رسقا هه مى لايه نان ناده ت و دپتريا جاران دا ل سينگى

لاپهري ئيكي دهيتته نقيسين، وهك دويقچون بو گرنگترين پيشهاتين دهنك و باسان¹⁰.

- فورد تلكيف، دبيژيتا: هر تشته كي نه يي ناسايي بيت و نازيبي بيت، هه واله. دبيژيت زي ههكو سه يهك لهقه كي ل پي مروفه كي ددهت نه و نه هه واله، به لي دهما مروفه لهقه كي ل پي سه يهكي ددهت نه و هه واله¹¹.

- ماكنيل، دبيژيتا: هه وال كومكرنا راستيانه لدوور رويدانين دهينه نه نجامدان، كو دنبه جهي پويته دانا خهلكي و رۆژنامه و چاپ به لاق دكهت¹².

- دكتور عه بدولستار جهواد، دبيژيتا: هه وال تشته كه مه پيش وهخت نه زانيه، تشته كه يي ژبيركري يان تو تينه گه هشتيه¹³.

- نه ديب خه زور، دبيژيتا: هه وال جوره كي رۆژناما نازاده، راستي هويربينانه و دروست و نوي ل سهر رويدانان كو بو كومه لگه هي دگرنگ بن¹⁴.

- جيرالد جونسون، دبيژيتا: هه وال ساله وخه تدانا يان راپورتا رويدانه كا گرنگه بو خهلكي و دهه فدهم دا بو په يامنيري زي زور يا گرنگه، په يامنيره كه سي ئيكي ددانيت، كا نه قي رويداني چه ند گرنگيا خوه بو به لافكرني هه يه¹⁵.

- فرايزر بوند، دبيژيتا: هه وال راپورته كا ده مي يه ل سهر هه تشته كي نه ناسايي و بهيته رويدان، هه والي باش نه و هه واله نه قي گرنگيا پترين خه لك بو خو رادكيشيت¹⁶.

- ماكدوجل، دبيژيتا: هه وال راپورته كه ل سهر رويدانه كا ده ست نيشانكري و رۆژنامه به لافكرنا وي ب داهاته كي ماددي دزانيت¹⁷.

ليستا ژيده ران:

- محمد البنداوي، ملامح التحيز و الموضوعية في كل من الفكر الاجتماعي الانساني. المستقبل العربي، فبراير 1989 ص 28.
 - البرت. ل. هستر، دليل الصحفي في العالم الثالث، ترجمة كمال عبدالرؤف، الدار الدولية للنشر و الطبع، 1988 ص. 10.
 - سامي عزيز، الصحافة مسؤلية و سلطة، 1981.
 - رۆژنامه گهري و رۆژنامه نووسي هاوچه رخ، د محمد الدوري، وه رگيران سوزان جه مال و لوقمان غه فور .
 - هونه ري رۆژنامه نووسي - حه بيب كه ركوكي، و: سه ميره نه حمه د - ده زگاي توژينه وه و بلاوكرده وه ي موكرياني - 2008.
 - هه وال، راپورت و وتوويژ، مه نسور سدقي هه ولير 2008
 - فن الخبر الصحفي، دراسة نظرية و تطبيقية، تاليف دكتور عبدالجواد سعيد محمد ربيع، قسم الصحافة، كلية الاداب، جامعة المتوفية، دار الفجر للنشر و التوزيع، 2005 -
 - - سوسيولوجيا الخبر الصحفي، دراسة في انتقاء و نشر الاخبار، الدكتور عبدالفتاح ابراهيم، العربي للنشر و التوزيع 1989.
1. دكتور فاروق ابو زيد: فن الخبر الصحفي- دراسة مقارنة بين الصحف في المجتمعات المتقدمة و النامية - دار الشرق 1981. ص 21.

- 30 نقيسنا هوالى رُوْزنامه فانى
16. بوندىف. فرازر مقدمة للصحافة شركة ماكميلان- نيويورك 1961 ص78
17. دليل الصحفي في العالم الثالث- ترجمة كمال عبد الرؤوف القاهرة الدار الدولية للنشر والتوزيع 1988 ص57

- 29 نقيسنا هوالى رُوْزنامه فانى
2. دكتور عبداللطيف حمزة: المدخل فى فن التحرير الصحفى - القاهرة - دار الفكر العربى. ص. 59 - 50.
3. دكتور خليل صابات : الصحافة - مهنة ورسالة - القاهرة - دار المعارف 1977. ص19، ص20.
4. دكتور وليم الميرى : الاخبار مصادرها و نشرها - القاهرة مكتبة الانجلو المصرية 1986. ص 5.
5. جلال الدين الحماصى : المندوب الصحفى - القاهرة _ مكتبة الانجلو 1964. ص23.
6. دكتور محمود ادهم : فن الخبر - 1979. ص 42.
7. دكتور ابراهيم امام : دراسات فى الفن الصحفى - القاهرة مكتبة الانجلو 1991. ص 95.
8. دكتورة اجلال الخليفة : علم التحرير الصحفى و تطبيقاته العملية فى وسائل الاتصال الجماهيرية - القاهرة - مكتبة الانجلو المصرية 1980. ص 45: ص 46.
9. دكتور عبدالفتاح عبدالنبي : سوسيوولوجيا الخبر الصحفى. ص 24.
10. دكتور محمود علم الدين : الفن الصحفى. ص 187.
11. ماكنيل: تعليم الصحافة، نيويورك 1961. ص112.
13. عبدالستار جواد - فن كتابة الاخبار - عمان 2002 ص 43.
14. اديب خضور: الخبر الصحفى ، دمشق - مطابع دار البعث 1982. ص 23.
15. اتجاهات الاعلام الغربى.. دراسة فى الاعلام الاثكلو امريكى بغداد- دار الحرية 1995 ص16.

دارشتنا هه‌والی

دارشتن

رولی نقیسه‌ری هه‌والی گه‌له‌ك یی گرنه‌گه بو چاوانیا به‌ره‌ه‌فكرنا هه‌والی. ئه‌و رویدانا دگه‌هیته به‌رده‌ستین وی، پشتی ده‌چند قوناغین دارشتنی را ده‌ربازدبیت، كا دی چاوان وی رویدانی كه‌ته هه‌واله‌كی رۆژنامه‌فانی، كه‌ته كه‌ره‌سته‌یه‌ك و گه‌هینته بازاری. دقیت ئه‌وی هه‌والی وه‌ك هه‌ر كه‌ره‌سته‌یه‌كی دی ل بازاری شیانین وی چه‌ندی هه‌بن ریک و پیکیه‌كی و جوانیه‌كی و دارشتنه‌كا جوان بو دروست بكه‌ت، جوان به‌رچاڤ بكه‌ت، ئه‌فی پروسی ژی دبیزنی دارشتن (الصیاغة). پشتی هه‌وال دگه‌هیته به‌شی نقیسینا هه‌والان، دقیت دوباره پیداجونه‌ك ل سه‌ر رویدانی بو به‌هیته‌كرن، پیزانینین وی دوباره به‌هینه‌هه‌ دیتن، ب هویربینانه دویچون بو به‌هیته‌كرن. شنوی كه‌لیشه‌یه‌كی رۆژنامه‌فانی بو به‌هیته دروستكرن و زمانه‌كی هه‌وال نقیسینی كو تایبه‌تیه‌كا خوه هه‌بیت ژلایی نقیسه‌ری هه‌والی هه‌. زمانزان بیت، فه‌ره‌ه‌نگه‌كا زه‌نگین هه‌بیت، بزانیته دی چاوان په‌یفین گونجای و تیر راما هه‌لبزیریت.

مه‌رجین هه‌والی

ده‌ما نقیسه‌ر هه‌ولده‌ت رویدانه‌كی بكه‌ته هه‌وال، دقیت هه‌ده‌ك مه‌رج بو وی نقیسینی هه‌بن تا ره‌نگی هه‌والی بده‌ت و ببیته كه‌ره‌سته‌یه‌كی رۆژنامه‌فانی، ژوان ژی.

أ - ساده‌هی و رونی

هه‌وال دقیت یی رونی و ئاشكرا بیت و ب ساده‌هی هاتبیته نقیسین، دا پتریا خه‌لكی بشیت بخوینیت. مژه‌وی و ئالوزی ده‌لافكرنا هه‌والی دا ژ تینه‌گه‌هشتنا وی كه‌سی یه بو ناهه‌روكا ده‌نگ و باسی یی هه‌وال فه‌گوه‌استی. ژبو فی چه‌ندی ژی دقیت فه‌كولین و دویچونه‌كا باشتر بو وی هه‌والی به‌هیته‌كرن و به‌هیته راسته‌كرن هه‌. دنقیسینا هه‌والی دا دقیت ئه‌و په‌یف به‌هینه ژیگرتن یین پتریا خه‌لكی تیبگه‌هن و هندی دشیان دا بیت ژ په‌یفین ئالوز هاتبیته دویر ئیخستن. یا باشتر رینقیسه‌كا تایبه‌ت و گونجای هه‌بیت ده‌می هه‌وال ده‌هیته نقیسین.

ب - پیزانین

دقیت هه‌وال ژ هه‌می لایه‌كی فه یی تیر زانین بیت، دویچون و لیگه‌ریانا زانیاریان ژ هه‌می لایه‌كی فه باوه‌ریی لده‌ف خنده‌فای په‌یدا دكه‌ت. ئه‌و هه‌والی ژ دویر هاتیه نقیسین و فه‌گوه‌استن، باوه‌ریی لده‌ف خنده‌فای و وه‌رگری ژ ده‌ست دده‌ت. خرفه‌كرنا پتریا پیزانینان به‌ای دده‌ته هه‌والی.

ژیده‌رین هه‌والی

ده‌ما هه‌وال ده‌هیته نقیسین، دقیت پشت به‌ستنی ب ژیده‌ره‌كی بكه‌ت. چه‌ند ئه‌و ژیده‌ر یی به‌یز بیت، ئه‌و هه‌وال دی پتر یی باوه‌ریپیکری بیت. نه مه‌رجه ژی هه‌می گاڤا ژیده‌ری هه‌والی یی ئاشكرا بیت و ژبه‌ر گه‌له‌ك ئه‌گه‌ران دبیت ژیده‌ر نه‌هیته دیاركرن. گرنه‌گرتین ژیده‌ر ژی: ژیده‌رین فه‌رمی، ژیده‌رین نیریک، ژیده‌رین باوه‌ریپیکری، ژیده‌رین ئاگه‌هدار، چاڤدیرین رویدانی، ئازانس، بینه‌رین رویدانی، ئاماده‌بوی.

دارشتنا هه والی

کاری په یامنیږی دویفچوونا رویدانی یه و ب دهستقه ئینانا پترین زانیاریان، هه می کوژیږی رویدانی یږی څه شارتی و به رزه بزانیته، دیسان یی ناگه ه بیت، نه و پیزانیږی وی ل سهر رویدانی څرڅه کریږی، به رسقا ههر شهش پرسیارږی پیکهاته یږی هه والی بدهت. پشتی څان هه می پیزانیږی ل سهر رویدانی وهر دگریته و دگه هیته به شی هه والی، دی شنوی دهست ب دارشتنا هه والی هیته کرن، نه و ژی دی دچند قوناغان را دهریان بن تا دگه هیته قوناغا چاپی.

پیداچونه کا هویریږیانه بو هه می لایه نږی رویدانی، گرنگیا رویدانی، نه و دهنګ و باس چهند یی گونجایه ژلایی دم و جهږی رویدان لی په پیدابوی. دقیت خواندنه کا کویر بو بابته رویدانی بهیته کرن، دا چ مژاتی و تشتی نه دیار تیدا نه مینن، شنوی دی دارشتنا دوماهی بو هیته کرن، دگه ل دارشتنی ژی هندی دشیان دا بیت دی هیته کورنکرږی، به لی دگه ل قی کورنکرږی ژی نابیت رامانا رویدانی تیک بچیت. مهرجه هه می نه و راستی و نه و پیزانیږی دناڅ رویدانی دا هاتینه وهرگرږی، وه خوه بمینن. یا گرنگه بو دانانا شوین تلږی دوماهی ل سهر هه والی دوباره ته نکید ل ژماره و ناڅ و پله و پوست و جهږی دناڅ هه والی دا هاتینه خار، بهیته کرن څه. ژلایی زمانی څه و شاشیږی زمانی نه گهر هه بن بهینه راستکرږی. ژلایی یاسایی څه چ کیماسی تیدا نه مینن و یی گونجای بیت.

بو دارشتنا هه والی ژی دقیت پیکهاته یږی هه والی بزانیږی، نه و ژی هه وال ژ چهند پارچه یان پیک دهیت:

(دهستپیک، ناهه روك، پاشماوه)

1. دهستپیک

گرنگترین پیزانیږی دناڅ هه والی دا دهینه ژیگرږی، هنده ک تایه تمه ند دبیزږی دقیت ژمارا په یږی وی ژ سیهان نه بوږن. دهستپیک ب سهنگا هه والی و داریتنا وی دهیته نیاسین، کورته کا بابته و ئاشکراکرنا ناسناما که سا و جها و ههر تشتی په یوه ندیږی، دوماهی پیزانیږی ل سهر رویدانی ئاشکرا دکهت و خنده قای نه چار دکهت هه والی هه می بخوینیته.

2. ناهه روك

به شین هه والی بخوڅه دگریته. لدویف ریږی نه دیه کی دی هیته داریشتن، ژ تشتی گرنگ و بهره څه خاری یان کول دهستپیک گرنگترین تشت دی هیته نقیسن و یږی گرنگیا وان کیتر و تا ب دوماهی دهین.

3. باگراوه ند

نه و تشتی بوینه نه گهری رویدانی یان پشښختنا وی، نه و ژی وه ک ناهه روکی لدویف گرنگی ترینی و پیدا یان کو گرنگیا وی کیتر دی دهه والی دا هیته داریشتن.

نقیسه ر

که سی بکاری دارشتنا هه والی رادبیت، دبیزږی نقیسه ری هه والی. قی نقیسه ری ژی دقیت هنده ک خاسلهت لدوورا هه بن، دا بشیت بدروستی ب کاری خوه رابیت، ب جوانترین شیواز هه والی خوه بهرچاڅ بکته و بکته که رهسته یه ک ل بازاری و لیگه ریان بو هه بیت. ژوان خاسله تان ژی، دقیت نقیسه ر که سه کی ئارام بیت، یی ل سهر خوبیت، شیانږی نازاندنا بابته هه بن، هویریږیانه بیت بو ههر پیزانیږی و نه و تشتی ددویفرا دهین. زوی دتشتا بگه هیت، هشیار

بیت، فهکری بیت، بزانیست راستیان ژ شاشیان جودا کهت، دیاساییڤ رۆژنامه فانی دا بی شارهزا بیت، شیانین وه رگرتنا راستیان هه بن و بشیت خوه بگونجینیت. یا گرنگ ژى ئه و شیان لدهف هه بن کو بزانیست خاندەفای چ دقیت و چاڤ و گوھین وی بخوینیت. ئه و شیان و ویرهکی لدهف هه بیت، بوچونین خو ل سهر راستیان بهرچاڤ بکهت، خو ژ ته شهیرکرنی بدهته پاش. نقیسهر دقیت خودان دید و بوچونین خوه بیت، خودان شیوازی خوه بیت بو بابەتی لبه ر دهستین وی، ژبه ر کو نینه د جیهانی دا دوو نقیسهر وه ک ئیک بن. دنقیسینی و دارشتنا هه والی ژى دا، جوړه هونه رهک و سه نهه تکاریهک بو دقیت کو ئه و ژى بخودی نقیسهری فه دگریدانیه. دقیت دیتنه کا دویر بو هه والی خوه هه بیت، پاشماوین به لافکرنا وی هه والی ل سهر رۆژنامی و ل سهر خاندەفای، دیسان ل سهر کومه لگه ی ژى دى چبن و دى دچاوابن.

دبه شی نقیسینا هه والی دا، هنده ک گری دکه فنه دریا نقیسهران دا ده ما دست ب دارشتنا هه والی خو دکهن. ئه و ژى کاره کی داهینانی کو بخودی نقیسهری فه گریداییه و ب چ شیواز وی هه والی بهرچاڤ و به لاق بکهت. ئه و ژى گرنگیا هه والی فه دگهریت دگه ل هه والی رۆژانه دهیتته بهر دهستی وی و ده می دست نیشانکری بی رۆژا رۆژناما وی تیدا دهر دکه قیت کا رۆژانه یه یان هه فته نامه یه یان نیف هه یفانه یه. کارى دوی نقیسینا مانشیتی و ئه و وینه یین دگه ل هه والی دگهن ژ بو به لافکرنی، پیدفی و هه لبرژارتنا وان لدویف گرنگیا وان. دیسان بهر هه فکرنا بابەتان بو وی ژمارى ئه و تیدا کار دکهن، کا بو هه ر بابەته کی چهن د جه هیلایه و هه ر ئیک دى چهن د جهی گریت و کیژ پارچا رۆژنامی بدهتی لدویف گرنگی. هه ر دیسان دنقیسینا باگره وه ندی دا دقیت پیزانینین زیده تر پیشکیشی خاندەفانی بکهت.

هونه ری نقیسینی

دبیت هنده ک بیژن هونه ری چ گریدان دگه ل نقیسینا هه والی هه یه، ژبه ر کو هونه ر راما نا داهینانی ددهت و دیسان بو دقیت دهیتته نیاسین کو دهر که تنه ژ دورهیلی و تشتی بهرجه سته. به لی دجیهانا ئه قرویا تژی رویدان دا، دجیهانا ئه قرویا تژی رۆژنامه و گوڤار دا، ناژانس و سایتین ئه له کترونی یین تاییهت ب هه والان فه. هه فرکی په ییدا بویه و هه می ژى هه ولدهن باشترین هه وال بنقیسین.

ژنگرتنا رویدانی

دبیت دهنگ و باسه ک نقیسهری مژویل بکهت، ئایا ئه ف رویدانه بکیر دهیت ب بیته هه واله کی رۆژنامه فانی یان نه. بو فی چه ندی ژى دقیت نقیسهر بو پیکهاته یین هه والی بزقریت، ئه و ژى بی نقیسینا وان پیکهاته یان کو دقیت هه وال بهرسقا وان بدهت، هه وال بی دروست نابیت. به لی گه له ک جار ان ژى ئه و رویدانا دهیتته بهر دهستی نقیسهری هه ژیه ب بیته هه وال، دسه ر وی چه ندی را کو هه می بنه مایین هه والی دناڤدا نینن، پیدقیه ئه و هه وال بگه هیته چاپی ئه گه ر بهایی خوه نامینیت، دیاره ژى کو تشتی ژ هه میا پتر زوتر ئیکسپایر دبیت هه واله و هه ر ده ما ل ده می خو به لاق نه بو، لوی ده می بکیر به لافکرنی ناهیت. بویه دا نقیسهر بشیت گرنگیا رویدانی ژ دهست نه دهت و رۆژناما خو پتر ره واجی بدهتی، دقیت وان رویدانان ئه ف بنه مایه دناڤ دا هه بن.

1. مفايهك بو بهرژه و هونديا گشتى:

دهما ته رويدانهك لبه ر دهستين خوه هه بيت، نه و رويدان ب بهرژه و هونديا پتريا خهلكى فه گرئيدايى بيت. فيجا چ نه و بهرژه و هوندى يا سياسى بيت يان ئابورى يان كومه لايه تى، يا گرنگ نينه. ديسان دقيت چاقل وئى چه ندى نه هيتته نقاندن كا هه وال بو بهرژه و هونديا باشيى يه يان ئى زهره رى دگه هينته خاندنه قاي. بتنى ژبه ركو رويدانه كا ژ هه ئى يه و گرنگه خاندنه قا و خه لك ئى ئاگه ه ببن، هينگى دى وهك هه واله كى رۆژنامه قانى هيتته هه لېژارتن.

2. هه فركى:

دقى سه رده مى دا، به لافكرنا قى جوره هه والى گه لهك گرنگيا خوه يا هه ي و خاندنه قا حه ز دكه ت تشته كى ئى بزانيت. ژوان هه والان ئى وهكو (دهنگ و باسئ شهرا و چه كى كيميائى و په قينئ تيرورستى و هه لېژارتني و هه لاتان و گوهرينا سيسته مى دهوله تى ل وه لاتا و شه رى ئابورى دناقه ر و هه لاتان دا زيده بارى بيغه له رزا و كاره ساتين سروشتى و باروڤه و هه وين گشتى. خاندنه قا حه زدكه ت برييا خاندنا فان جوره هه والان ئاشناى جيهانئ ببيت. چ لى دهيتته رويدان، ره وشا سياسى يا جيهانئ به ره ق كيه دچيت، كيژ وه لاتن ته حه كومى ب جيهانئ دكه ن، نه و چ نه گه رن دبنه فاكته ر بو په يدا بونا فان شهرا و قى هه فركى، كو جيهانئ هه مى ل بازنه كى دگه هينته ئيك.

3. پيشيني:

هندهك هه والين هه ين تيدا پيشيني يا هندهك رويدانان دهيتته كرن و بو خاندنه قاي گه لهك گرنگه دويڤچونا وئى دوماهيه كى ئى بزانيت. بگه هيتته وان نه نجامان يين دهه والى دا هاتينه به لافكرن. هه والى رۆژنامه قانى ئى نه و هه واله يى بشيت هه مى حه زين خاندنه قاي تيربكه ت و دويڤچونا وان بابه تان بكه ت يين ب بهرژه و هوندى و گرنگى و پويته دانين وى فه دگرئيدايى. بو خاندنه قاي دبه لافكرنا فان جوره هه والان دا، زور يا گرنگه بوچونا نقيسه رى و پيشبيني يان پيشبيني كه سين په يوه نديدار بزانيت يان وان نه نجامين ژ به ره ژه نگا وئى رويدانى دهر دكه قن.

4. تام و مرگرتن:

ئه ق جوره هه واله نه وه يى هه ر جوره بالكي شيه كى يان سه رنجا خاندنه قاي بو خو راكيشيت. دهه والى هه مى دا بچيته خارى، دگه ل وئى خاندنى جوره خوشيه كى و چيژه كى ئى وه رگريت. خوشيا فان هه والان ئى پتريا وان ژ بالكي شيا مانشي تي يان سه ردي رى هه والى دهر دكه قن.

5. هه والين سه ير:

ئه ق جوره هه واله بو هه ر رويدانه كى فه دگه رن، تا راده يه كى نه و رويدانه نه يا ئاسايى بيت.

وهك

جوتياره كى كونده كى 25 كيلو ژ چه مى خوه كر

يان

پیره میڤه کی 75 سال کچه کا 18 سال بخو ئینا

د نقیسنیا هه والی دا، نقیسهر دقیت پابه ندی چهند خاله کان بیت، دهما دقیت ژوی رویدانا لبر دهستین وی، هه واله کی ژوی داریژیت. ئه و ژوی ئه قه نه.

راستگویی:

نابیت هه وال بهیته به لاکرنا ئه گهر ژ راستگویا وی هه والی پشت راست نه بن، نه به لاکرنا قان جوره هه والان گه له ک باشتره ژ به لاکرنا وان، ژبه رکو دویر نینه ئه قه هه واله گهر به روقاژی ده رکهت بخرابی بو روژنامی قه گهریت و هینگی دئی کارتیکرینن خوه یین نه گه تیفل سهر روژنامی و راستگویا وی هیلیت.

هویریینی:

به لاکرنا هه والی بیی دیارکرنا هه می راستین رویدانی، راستگویا خوه ژ دهست ددهت، ب هه واله کی نه یی ته مام دهیته نیاسین. هه والی نه یی ژ پشت راست یان ژ خه مساریا کومقه کرنا پیزانینا یه یان ژ ژ کاری له زی، دویقچونا پیدقی ل سهر نه هاتیه کرن یان ژ گرنگی پی نه هاتیه دان. دقیت دویقچونا هه والی باش بهیته کرن و ب هویریینانه و هه می پیزانین دووباره بهینه قه خواندن قه و ئه گهر لایه نه ک ژ رویدانی نه یی دیاربیت دویقچون بو بهیته کرن، کا ب ئه نقهست هنده ک ژ رویدانی هاتیه قه شارتن یان نه.

بابه تیانه:

نابیت هه وال لدویف که یفا نقیسهری بهیته نقیسین، هه ر تشتی قیا ژ بهیته برن و زیده کرن. به لکو دقیت لدویف قالبه کی روژنامه فانی بهیته نقیسین و داریشتن و هه واله کی بابه تیانه بیت.

دیسان خاله کا دی یا گرنگ هه یه ئه و ژوی دئی چاوان هه والی بو ته هاتی بهرچا قه کی، دگه ل سیاسه تا روژنامی بگونجیت. ئه ق هه واله ژوی ژلایی په یامنیژی گه روک قه دگه هیته روژنامی.

1. دقیت هه وال دگه ل سیاسه تا روژناما ته بگونجیت.
2. سفکرن و راسته کرنا زمانی هه وال پی دهیته نقیسین و ژوی قه باره ی نه بوریت یی ته بو دهست نیشتانکری، لدویف گرنکیا هه والی.
3. باش دویقچونا هه والی، خرغه کرنا پترین پیزانینان و بتاییه ت ئه و پیزانینان گریدایی ناقان (مروقه، جه، یان سال).
4. راسته کرنا زمانی هه والی. گهر ته ههست پیکر ئه و زمانه بو خاندانه قای یی گرانه، دقیت زمانی نقیسینی یی سفک و ره وان و خوش و چیژه ک تیدا هه بیت.

دقی ده رباره ی دا سیسته مین ئه کادیمی دیژن:

به ری هه وال بو چاپی بهیته فریکرن، دقیت تیبنینا قان خالان بهیته کرن.

1. بزاقی بکه پتر تشتان ل سهر رویدانی بزانی.
2. ل راستیا رویدانی قه کوله قه.
3. وه ک خاندانه قایه ک بریاری ل سهر بده.
4. هه والین باش دبیت بهنده ک دهستکاریی باشتر بن.

پتريا شاره زایان دوی باوه ریی دانه دروستکرنا هه والی دقان قوناغان را ده رباز

دبیت

1. هه لسه نگانده کا ده ستپیکي بو رویدانی، کا ماده دهیه کی گونجایه بو هه والی یان نه.
2. خرغه کرنا راستیان بو وی رویدانی کا وه ماده دهیه کی هه والی بهیته هه لپژارتن.
3. شروفه کرنا راستیان ده باره ی وی رویدانی یین پیزانین لدور هاتینه خرغه کرن.
4. تامار و ناڤ و جهان دناڤ دا ته ئکید بکه.
5. دیار کرنا وان زنجیره راستیان کو لدویف گرنگیا وان هاتینه هه لپژارتن.
6. هه لپژارتنا راستیین گونجای ده باره ی هه والی.
7. نقیسینا هه والی.
8. بو جارا دوی ڤه کولینی ل سهر راستیا تامار و ناڤ و جهان بکه.
9. بکارئینانا دادوه ریه کا زمانی و دارشتن و لوجیکا هه والی.

مه رجین رویدانی

هه والی روژنامه فانی هنده ک شه نگسته و بنه ما هه نه، ل سهر وان پیکهاته یان هه وال دهیته دانان. بی قان پیکهاته یان په یامنی نه شیت بی گری و نالوزی هه والی خوه ب داریژیت. نه و پیکهاته یین هه وال ل سهر دهینه نقیسین ژی کو هنده ک دبیزن مه رجه هه وال به رسفا وان هه میان بدهت، نه قین ل خاری نه.

1. کی (who)

کی، پیکهاته یه کا گه له ک گرنگه بو خنده فای، ده می گو ه یان چاڤ ب هه والی ده قیت. دقیت په یامنی قان خالی خاری بگرنگی وه برگریت ده ما پیزانینان ل سهر رویدانی خرغه ده کت، نه و ژی (ناڤ، پله و پوست). دبیت نه و پیکهاتی "کی" ژی گیانه وه ر یان تشته ک بیت.

2. کهنگی (when)

ده می گرنگیا خوه ده والی دا هه یه. دقیت روژنامه نقیسی گرنگی بده ته ده می و ب دروستاهی ده می رویدانی وه رگریت، ده م ژی وه ک (ده مژمیتر 4.49 خوله ک)، روژا شه می، پار، سالا بهیت یان چه رخی هه قدی).

3. ل کیری (were)

جه بو خنده فای زور یی گرنگه، بو نمونه گهر رویدانه ک دروست ب بیت، دقیت جهی رویدانی ب تاخ و کولان و جاده ڤه بهیته دیار کرن، ب تاییهت نه گهر نه ڤ رویدانه دناڤ باژیری دا بیت و خنده فا لوی باژیری یی شاره زا بیت.

4. چ (what)

نافه روکا رویدانی ڤه دگریت و ئیکه م تشته دهیته ڤه گوهاستن و خنده فا گرنگی دده تی. دبیت دئیک هه وال دا چه ند پیکهاته یین "چ" دناڤا هه بن، پیدقیه دناڤ وان هه میان دا یی گرنگ بو هه والی بهیته ژیگرتن.

5. بوچی (why)

نه گهری رویدانی، کو ئیک ژوان پرسپاران ه یین خنده فا لهیقا به رسفی دمینیت و دنقیسینا هه والی دا دقیت گرنگی بو بهیته دان.

6. چاوا (how)

چاوانیا رویدانی نیشان ددهت، تشتن بوینه نه گهری په یدابونا وی رویدانی، بو خنده فای به رسفا فی پرسی زورا گرنگه، بزانت چاوان په یدابویه یان رویدا.

ریکین دارشتنا هه والی

لدویف شاره زایا پراکتیکی، دنقیسینا هه والی دا دقیت هه والی دروست به رسفا قان هه ر شه ش پرسپاران بدهت، (کی، کهنگی، ل کیری، چ، چاوا، بوچی).

دقیّت ئه و چه نده ژى بهیته زانین کو مه رج نینه هه می گاقان به رسف ل سه ر هه ر شه ش پرسپاران بهیته دان، دا کو هه واله کى دروست و سه رکه فتى ژى ب ده رکه قیته. هه ر دیسان مه رج نینه کو هه می هه والان باگراوند هه بن، ژبه رکو هنده ک هه والان باگراوندی ده ستپیکى هه نه و نه پیدقیه دوباره بهیته به لافکرن. به لى یا باش ئه وه هه رده م پیزانینین زیده دگه ل دا بیته ئاشکراکرن.

هنده ک فه کوله ر له شى هه والی دکه نه سى پارچه .

1. سه ردیڤر، مانشیته

2. ده ستپیک

3. نافه روك

مانشیته

تشتى هه والی بالکیش دکه ت مانشیته، شنوی ده ستپیک و نافه روكا هه والی دهیته خاندن. دانانا مانشیته هه والی شاره زای و هونه ر و چاقدیرییه کا باش بو دقیتن.

1. یى بالکیش و سه رنج راکیش بیته، مه زناهیى و گرنگیى بده ته رویدانى.

2. بکورتى هاتبیته نقیسین و په یقین گونجای بو هاتبنه ژیگرتن، ب مه رجه کى دقیته به رسقا دوو یان سى ژ هه ر شه ش پرسپارین پیکهاته یا هه والی بده ت.

3. وه کهه قیا نافه روکى و نافه و نیشانى.

4. ژیگرتنا وان په یقان یین تیروته سه ل کو ده ربیرینى ژ هه والی و نافه روكا وى دکه ن.

5. نابیت ب شیوی پرسپار بهیته نقیسین.

6. یى رون و ئاشکرا و تیگه ه بیت.

نافه روك

بو نقیسینا ده ستپیک و نافه روكا هه والی، دقیته پابه ندیى بهنده ک خالان بکه ین، ژوان ژى:

1. خوه دویر ئیخستن ژ زمانه کى مژه وى و ئالوز، بکار نه ئینانا په یقین په تی و بیانى کو بو خاندنه قای تیگه هشتنا وان یا بزه حمه ت بیت.

2. ئاگه ه بون ژ دیارکنا ژیده ری هه والی، ژبه رکو چ هه وال دبى ژیده ر نابن. قیجا چ ئه و ژیده ر مروڤ بن یان ده زگه ه یان هه ر تشه کى دی بیت و ئه و هه والین نه نیاس ژى و ژیده ری وان نه یى دیار، راستگویییا خوه ژ ده ست دده ت.

3. ده مى هه وال دهیته دارشتن دقیته هزرا به رده وامیى بو بهیته کرن. ژبه رکو به رده وامى نویاتیى بو هه والی په یدا دکه ت، خاندنه قاهه ست دکه ت یى دناق رویدانى دا.

4. خو دویر ئیخستن ژ دوباره کرنا په یقان ژ ئیکجار پتر. هویر بینى دداریشتنى دا، خو دویر ئیخستن ژ هه ر تشته کى کو ژیده ری وى بو که سه کى یان تشته کى نه نیاس فه گه ریت.

5. ئه گه ر ژماره دناق هه والی دا هه بن، ژ ژماره (1 تا 10) دى ب نقیسین بن، ژمارین پیه لتر دى وه ک خوه هیته نقیسین، وه ک (11، 23، 454).

6. خو ژ سالوخته دئانئ بده پاش، دقيئت نقيسه هزرا خاند ه فائى زئ بكهت كو تشته كئ ل سه هه والى دسه رئ خو ه دا دروست بكهت.
7. نابيت په يقين فه بر بهينه بكار ئينان، وهك باشترين يان بناؤ و دهنگترين.
8. ئيك سيسته مئ نقيسينئ بو سالان و هه يقان بهيته بكار ئينان.

ليستا ژنده ران:

- رۆزنامه گه رى و رۆزنامه نوسى هاوچه رخ، د محمد الدورى، وه رگيران سوزان جه مال و لوقمان غه فور .
- هه وال، راپورت و وتوويز، مه نسور سدقى هه ولير 2008 .
- فن الخبر الصحفى، دراسة نظرية و تطبيقية، تاليف دكتور عبدالجواد سعيد محمد ربيع، قسم الصحافة، كلية الاداب، جامعة المنوفية، دار الفجر للنشر و التوزيع، 2005 -
- سوسيولوجيا الخبر الصحفى، دراسة فى انتقاء و نشر الاخبار، الدكتور عبدالفتاح ابراهيم، العربى للنشر و التوزيع 1989.
- دكتور فاروق ابو زيد: فن الخبر الصحفى- دراسة مقارنة بين الصحف فى المجتمعات المتقدمة و النامية - دار الشرق 1981.
- دكتور عبداللطيف حمزة: المدخل فى فن التحرير الصحفى - القاهرة - دار الفكر العربى.

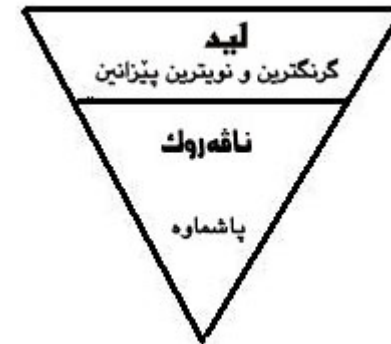
- دكتور وليم الميرى : الاخبار مصادرها و نشرها - القاهرة مكتبة الانجلو المصرية 1986.
- دكتور عبدالفتاح عبدالنبي : سوسيولوجيا الخبر الصحفى.
- عبدالستار جواد - فن كتابة الاخبار - عمان 2002 .
- اديب خضور: الخبر الصحفى ، دمشق - مطابع دار البعث 1982.

نقیسینا هه‌والی

که‌لیشه‌یی هه‌والی

که‌له‌ک که‌لیشه بو دارشتنا هه‌والی هاتینه دیتن. هه‌ر دهم و جه‌کی پویته‌دانه‌ک دایه دروستکرنا یان شیوازی دارشتنی. ئە‌فه‌ ژێ هنده‌ک نمونین که‌لیشه‌یان: که‌لیشه‌یا ل دویف ئیک، که‌لیشه‌یا هه‌ره‌می به‌روفاژی، که‌لیشه‌یا سه‌رنج راکیش، که‌لیشه‌یا فه‌گیرانا راسته‌وخو.....

ژبه‌ر گرنکیا هه‌والی و ده‌رکه‌تنا قی کوما رۆژنامه و به‌لافوک و سائیتین ئە‌له‌کترونی، رادیو و ته‌له‌فزیون و سه‌ته‌لایتان، کو هه‌می ژێ گرنکیی دده‌نه به‌لافکرنا هه‌والی، قی چه‌ندی بیزاری لده‌ف خه‌لکی په‌یدا کریه. بویه باشتترین که‌لیشه بو ئە‌فرو که‌لیشه‌یا هه‌ره‌می به‌روفاژی یه. ژبه‌رکو دقئ که‌لیشه‌یی دا گرنگترین و نویتترین پیزانین دده‌ستپیکا هه‌والی دا ب کورتی و تیر و ته‌سه‌ل و کورتبه‌ر ده‌ینه نقیسین. وه‌ک قی وینی ل خاری.

وینه: که‌لیشه‌یا هه‌ره‌می به‌روفاژی

دابەشکرنا هه‌والی

نقیسینا هه‌والی ژ چه‌ند پارچه‌یان پیک ده‌یت و هه‌ر ئیکێ ژێ دجه‌یی خوه دا گرنکی بو دروستبوونا هه‌والی هه‌یه. هه‌میا ژێ وه‌ک ئیک چاقدان و شاره‌زای و دارشتنه‌کا باش بو دقئیت. ئە‌و ژێ ئە‌فه نه: مانشیت، لید، نافه‌روک، باگراوه‌ند.

1. (مانشیت)

ئیکه‌م تشت درۆژنامه و گوفاران دا دکه‌فیته به‌رچافی مروقی سه‌ردیژی نقیسینی یه، قیچا چ ئە‌و نقیسین هه‌وال یان راپورت یان هه‌ر تشته‌کی دی بیت. سه‌ردیژ ب فونته‌کی مه‌زن و قه‌له‌و ده‌يته نقیسین، ژ بو جوداکرنا نقیسینه‌کی ژ نقیسینه‌کا دی. سه‌ردیژ ب کودی نقیسینی یان بکلایا نقیسینی ده‌يته نیاسین، ژبه‌رکو هاریکاریا خاندە‌قای دکه‌ت کو باشت و زویتر دنافه‌روکا نقیسینی بگه‌هیت. به‌لافوکا پتر گرنکیی دده‌ته هه‌لبژارتنا یان دانانا سه‌ردیژه‌کی سه‌رنج راکیش، ئە‌و پتر فروشته‌ ژ وی یا بهایی سه‌ردیژی کیم دکه‌ت. سه‌رنجا پتریا خاندە‌قای بو سه‌ردیژا و وینی دناف هه‌والی دا ده‌يته راکیشان و ژبه‌ر هندی ژێ رۆژنامه و گوفاار گرنکیی دده‌نه لاپه‌ری ئیکێ و سه‌ردیژین هه‌والا و ژیکگرتنا وینه‌یان.

به‌زرا ئە‌نتون کارلگرین، سه‌رنقیسکار و خودان ئیمتیازی رۆژناما (داگینس نیه‌يته‌ری سویدی) ل 1909 - 1923 دبینیت کو ((سه‌ردیژی دقئیت دوو ئامانج هه‌بن، ئیکه‌م: کار بکه‌ته سه‌ر خاندە‌قای کو گوتاری بخوینیت. دوهم: خاندە‌قای ل نافه‌روکا گوتاری ئاگاهدار بکه‌ت)). کوفاارا رۆژنامه‌نوس - ژمار 17 - 2009. دکتور سه‌پان - نوسینی سه‌ردیژ و دانانی له رۆژنامه و گوفااره کوردیه‌کان. لاپه‌ره 17 - 18.

مانشیتێ هه والی پویته دانەك و چاقدیریەكا باش بو دقیت، نفیسەر و بهرپرسی بهشی هه والان ل باشتترین مانشیت دگه‌ریین و جارنا ژێ سه‌رنقیسه‌ر ژێ مایی خوه دقێ مانشیتێ دا دکه‌ت، مانشیتێ هه‌والی گه‌له‌ك بگرنگی فه‌ ژلایی رۆژنامی فه‌ ده‌یته‌ نفیسین، ژبه‌ر قی چه‌ندی ژێ بگرنگی ده‌یته‌ وه‌رگرتن.

ژێگرتنا په‌یفین ده‌ربهرینی ژ هه‌والی و نافه‌روکی دکه‌ن، به‌یژ و ئاشکه‌را بن، هه‌فه‌په‌ندیه‌ك دناقه‌به‌را مانشیتێ و نافه‌روکی دا هه‌بیت، یی سه‌رنج راکیش بیت، سه‌رنجا پتریا خه‌لكی بو خوه بکیشیت، دده‌می رویدان ب بابه‌تیانه‌ ده‌یته‌ فه‌گوه‌استن، بیی کو رویدان پی به‌یته‌ گوهرین یان مانشیتێ ل ئالیه‌کی بیت و نافه‌روکا هه‌والی ل ئالیه‌کی دی، کورترکن ده‌له‌بژارتنا ناف و نیشانی دا، هشیار بون ژوی چه‌ندی کو دقیت مانشیت به‌رسقا ئیک ژ هه‌ر شه‌ش پرسیارین پیکه‌هاتا هه‌والی ده‌ت. دقیت مانشیت یی تیرو و ته‌سه‌ل بیت، یی دویر بیت ژ کاری رویدانی، رون و ئاشکرا بیت و خاندەقا زوی وه‌ربگرت، نابیت په‌یف دووجار تیدا به‌یته‌ دوباره‌کرن و نافه‌روکا وی یا هه‌والی یا نوی و بالکیش بیت، دقیت گرنگی بوی چه‌ندی به‌یته‌دان کو هه‌ر مانشیتێکی ده‌ربهرینا خوه یا تایبه‌ت هه‌بیت، هه‌ر رسته‌کی سه‌ربه‌خویا خو هه‌بیت.

مانشیتێ نافه‌کی

ئه‌ف مانشیتێ دگه‌ل راپورتین هه‌والی ده‌یت، ده‌ما نفیسەر هه‌ست پیدکه‌ت کو مانشیتێ سه‌ره‌کی بتنی یی کیمه‌، مانشیتێ نافه‌کی ژێ دبن مانشیتێ سه‌ره‌کی دا ده‌یت و قی مانشیتێ ژێ سه‌ربه‌خویا ته‌مام دگه‌ل مانشیتێ سه‌ره‌کی هه‌یه‌. هه‌ر چه‌نده‌ هه‌ر دوو ژ ئیک هه‌وال هاتینه‌ وه‌رگرتن، به‌لی راستیه‌کا دی بوته‌ به‌رچاڤ دکه‌ت و دبیت ژێ بیته‌ دوو ریز یان سی ریز ژێ.

نقیسینا مانشیتێ

ژبلی کو مانشیتێ کلیله بو چوونا ناف هه‌والی، ده‌مان ده‌مدا دبیته‌ ریخوشکه‌ر بو په‌یوه‌ندیین خاندەقای و هه‌والی، ژبه‌ر هندی ژێ دگه‌ل نقیسینا مانشیتێ، دقیت تیبینیا چه‌ند خاله‌کان به‌یته‌کرن.

- 1- دقیت مانشیت بشیت بابه‌تین رۆژنامی ژ ئیک جودا که‌ت.
- 2- بکیمترین په‌یف به‌یته‌ نفیسین و ده‌ربهرینی ژ هه‌والی بکه‌ت، په‌یامه‌کی دگه‌لدا بگه‌هینیت.
- 3- جوانیه‌کی و رویه‌کی بده‌ته‌ لاپه‌ری.
- 4- کورترکنا نافین ریخراو پارتان تیدا نه‌بیت، بو نمونه‌ شوینا پارتا کریکارین کوردستانی، بتنی (پ.ک.ک) هاتبیته‌ نفیسین یان شوینا نه‌ته‌وین ئیکگرتی، بتنی (UN) به‌یته‌ نفیسین. به‌لکو دقیت ناف ب دروستی و دریزی به‌یته‌ نفیسین.

که‌نگی مانشیت ده‌یته‌ هه‌لبژارتن

دبیت هه‌ر نفیسه‌ره‌کی بو هه‌لبژارتن و دانان و نقیسینا مانشیتێ هه‌والی، چه‌ند ریکه‌کین تایبه‌ت هه‌بن. دسه‌ر هندی ژیرا دقیت چه‌ند خاله‌ك به‌ینه‌ به‌رچاڤ وه‌رگرتن، ئه‌و ژێ مانشیت پشتی نقیسینا هه‌والی به‌یته‌ نفیسین، ئه‌گه‌ر هه‌والی "لید" هه‌بو، هه‌ول به‌یته‌دان مفا ژ لیدی به‌یته‌ وه‌رگرتن بو مانشیتێ. رستین کورت و پر راما‌ن به‌ینه‌ هه‌لبژارتن، مانشیت نابیت دگه‌ل نافه‌روکی نه‌گونجیت. خو ژ مانشیتین پرسیارێ و رستین نیگه‌تیف دویر بیخن، بزاڤ به‌یته‌کرن مانشیت به‌رسقا ئیک ژ هه‌ر شه‌ش پرسیارین پیکه‌هاته‌یین هه‌والی بده‌ت.

جورين مانشيتي

گه له هه وال ب مانشيتته كى بتنى بالكيش نابن، پيدفى يه پتر ژ مانشيتته كى بو هه بيت. ئه و ژى دى هه ول دهين فان مانشيتان بنمونه بهرچاڤ بكهين.

مانشيتي سه ره كى

ب پيتين مه زن دهينه نقيسين، ژ نافه روكا هه والى دهيتته وهرگرتن. دقيت په يوه نديه كا موكم ب نافه روكى قه هه بيت ب تاييهت دگه ل پيشه كيا هه والى، ده برينى ژ هه والى هه ميبى بكهت.

وهك:

سه روكى كوما را عيراقا فيدرال گه هشته ئه مريكا

يان

ل شهنگال دوو خوكوژ، چايخانه كى دكه نه ئارمانجا خو

مانشيتي سه رى

ب فونته كى هويرتر سه ر مانشيتى دا، دهيتته نقيسين. پتريا جاران كار تيدا نينه و تمامكه رى مانشيتى سه ره كى يه. به لى نه بوئ رامانى كو مانشيتى رامانا دروست تيدا نينه. مانشيتين سه رى ژى دبنه چهند جورهك.

وهك:

مه سعود بارزاني:

هه رپما كوردستانى پيداگيرى ژ ماددا 140 ناكهت

يان:

درويدانه كا هاتن و چوونى دا

زاروكهك گيانى خو ژ دهست ددهت و شوڤير ب گرانى بريندار دببيت

يان:

پشتى ده مزميرين كارمبى كيم بوين

خه لكى دهوكى گه فين خو پيشاندا نان دكه ن

يان

دهى ئيفارى ل زاخو

كارمب بو ماوى 3 ده مزميران هاته برين

مانشيتي خارى

هه ر وهك ژ نافى خو ده ديار كو دكه فته ژيريا مانشيتى سه ره كى. دگه ل نقيسنا شى جوره مانشيتى ژى نابيت مانشيتى سه رى بچيته دبن پسارى قه.

وهك

ناوه مند ب كليلا چاره سه ريا كيشا كورد ل توركيا دزانن

ئازادكرنا ئوجه لانى يا نزيكه

يان:

كار بو پيكتي نانا حكومه تى دى دهست پيكنه

ئهو وهزارمت و دهزگه هين ئيك نه گرتى، دى ئيگرن

چاوانیا ههلبژارتنا مانشیتی

- 1- ئەگەر ژماره پهبه‌ندیدار بیت ب ناهه‌روکا ههوالی فه، دئ ژماره ههته ههلبژارتن. وهك: 10 هاوولاتیئن سفیل درویدانا تیروورستیا شهنگال دا دههینه كوشتن.
- 2- ئەگەر نافئ جههکی یان كهسهکی بو، دئ ب وی نافئ ههته نقیسین. وهك: نامیدی ئیکهه باژیره کارهه نه كههشتی.
- 3- رویدان وهك خوه بههته نقیسین. وهك: ژ نه‌نجامئ به‌لافکرنا پانزینا پیس ب سهدان ترومیئل ژ کارکهفتن.
- 4- نافهکی بهرنیاس بیت، چ نهو ناف جهه، كهس یان رویدان بیت دگهل تیینیا بکارئینانا ناسنافئ كهسی، وهك: سهروکئ حکومهتی، سههدانا باژیره دهوکی دکهت

چاوانیا نقیسینا ژمارئ د مانشیتی دا

- نقیسینا ژمارئ گه‌لهك گرنگیا خوه دمانشیتی دا ههیه، دقئیت نقیسهرئ ههوالی فان خالان لبه‌ر چاف وه‌رگریه دههه ژمارئ دنقیسیت.
- 1- مه‌رج نینه ژماره هه‌می گا‌فا ب رینوس بههته نقیسین، وهك: 6 هزار قوتابی دئ ل زانکو و په‌یمانگه‌هین دهوکی ههینه وه‌رگرتن
 - 2- ئەگەر ژماره ئیک بیت، دئ بنا‌فئ كهسی ههته نقیسین. وهك: درویدانه‌ها هاتوچویی دا زارویهك ژ مرنئ قورتال بو
 - 3- ژماره 100 بنقیسین دئ ههته نقیسین. وهك: ره‌فده‌ها گورگان سه‌د بز خه‌نده‌فاندن

- 4- ئەگەر ژماره دنا‌قه‌هه‌را سه‌دان هزار و ملیونه‌ها دا بو، دئ ب پیتان ههته نقیسین. وهك: جه‌ژنانه، هه‌ر فه‌رمانبه‌ره‌ك دئ 100 هزار دیناران وه‌رگریه
- 5- ملیار و ملیون دئ بنقیسین ههته نقیسین. وهك: پاریزگه‌ها دهوکی، ملیار دینار بو فه‌کرنا ریکا دهوک - زاویته ته‌رخانکرن
- 6- ژمارین نه ته‌مام دئ نیژیکی ژمارین ته‌مام ههته‌کرن. وهك: درویدانه‌ها تیروورستی دا 88 کوشتی كهفتن. دئ كههینه (درویدانه‌ها تیروورستی دا ل به‌عشیهه، 90 کوشتی كهفتن).
- 7- ژمارین خانا ده‌هان بی کیم و زیده‌هی وهك خوه دئ ههته نقیسین

2. ده‌ستپیک - لید (lead)

- بو نقیسینا ده‌ستپیکئ ژئ دقئیت هندهك خال بههته به‌رچاف وه‌رگرتن، نهو ژئ
- 1- لید یان ده‌ستپیکا ههوالی ژ سئ به‌شین سه‌ره‌کی پیک دهیت، نهو ژئ ده‌رگه‌ه بو ده‌ستپیکئ کو ب کاری ده‌ست پیدکهت، دقئیت رامانا وی ی ته‌مام نه‌بیت هزه‌کا سه‌ره‌کی بده‌ته خنده‌فای. ب ده‌برینه‌کا ده‌ربازبونئ کو خنده‌فا بچیهته دنا‌ف ناهه‌روکا ههوالی دا.
 - 2- دقئیت هندهك لایه‌نین یان دوما‌هی پئشهاتین ههوالی دنا‌فا هه‌بن و گه‌رمترینئ وان ده‌نگ و باسان.
- نمونه:

فریاد ره‌واندزی ئاخفتنکه‌رئ لیستا هه‌فه‌په‌مانیا کوردستانی ل په‌رله‌مانئ عیراقئ، راگه‌هاند: د دوو روژین بههته دا كهسهك بو جهئ دکتور به‌ره‌هم نه‌حمه‌د سالج ل پوستئ جیگرئ سه‌روک وه‌زیرئ عیراقئ دئ ههته دیارکرن.

رهواندزی گوتی: ئەو کەسێ دێ بو پوستی جیگړی سەروک وەزیری عێراقی هێتە دیارکرن، ژلایێ هەر دوو مەکتەبێن سیاسی یێن یەکیێ نیشتمانی کوردستان و پارتی دیموکراتی کوردستانی فە بریار ل سەر هێتە دان، گوتی ژێ هەر ئێک ژ دکتور ژ فوئاد مەعسوم سەروکی لیستا هەفەیمانی کوردستانی و فازل میرانی سکرتیری مەکتەبا سیاسی یا پارتی دیموکراتی کوردستان ل پێشیا کانیدانە بو وەرگرتنا فی پوستی.

پێناسا لیدی lead

لیدی یان ھندەک ب سینگێ یان دەستپێکا ههوالی ناڤ دکن، ب زمانی عەرەبی ب(الاستهلال) دەیتە نیاسین و ھندەک پێناسە بو ھاتینە دانان، ژوان ژێ. * لیدی ئەو تومکە و شرینگرنە، وەک خەفک خاندەفا دکەفیتێ، وەکی وی زەرزهواتی یە یێ بەری دانین خارنی دەیتە پێشکیش کرن.

ئاژانس (AP)

* لیدی دشیێ کاکلکا بابەتی بگەھینیت، خوشیا ئاخفتنی، یان دەپی شانویێ بەرھەف دکەت بو فەگێرانا چیروکی.

ئاژانس (UPI)

* ھندەک لیدی بەس نینن، بو تیرکنا ھەزین دەستپێکی یێن خاندەفای، بەلکو دلێ وی فەدکەت بو پتر خاندنی.

فریزر بوند

* - ھەر کەسێ د رۆژنامەفانی دا کار بکەت، ھەولددەت جورەکی نفیسینا لیدی بکار بینیت کو یێ ئیکانە بیت ژوی جوری.

جون ھونبرگ

* دڤیت گەلەکی دوو دل نەبی دنڤیسینا ههوالی دا، دبیت تو چەند لیدان بنڤیسی بو ئیک بابەت.

بوب ویتە

سان فرانسیسکو کرونگل

لیدی چیه؟

بو نفیسینا ههوالی، دڤیت لیدی بەشی ھەرە گرنگ بیت، یێ سەرنج راکیش بیت و دگەل دەستپێکا ههوالی بگونجیت، بو زالبون ل سەر سەرنجا خاندەفای و وی رابکیشیت بو خاندنا ههوالی ھەمی.

ئیکەمین ریزین ههوالی یان دەستپێکا ههوالی دڤیت کورتیەک ژ ناڤەرکا سەرەکی یا ههوالی بخوفە بگريت و ب(لیدی) دەیتە ناڤکرن.

وہک فی نمونی:

ژیدەرکی ژ وەزارەتا دارایی یا حکومەتا ھەرێما کوردستانی ئاشکرا کر کو بەری جەژنا رەمەزانی، مووچە ل سەر ھەمی فەرمانبەران دێ ھینە دابەشکرن.

نمونا دوئ:

مانشیتێ سەری

ژمارەکا گەلەک مەزن ژ کوردان تا نوکە نەشیاینە بزفرنە فە باژیری کەرکوکی

مانشیتێ سەرەکی:

ھەر عەرەبەکی فورما ماددا 140 تژی کرپیت ماف نینە دەنگی بدەت

لیدی:

هه فهدم دگهل تومه تبارکنا کوردان بوئ کو ژمارهیه کا مهزن یا هاوالاتییڻ کورد برینه کهرکوکئ، نه ندامه کئ لیستا برایه تی رادگه هینیت؛ تا نوکه ژماره کا مهزن ژ هاوالاتییڻ دهرکه تی یڻ کورد نه فه گه رانیه باژیری کهرکوکئ.

نافه روك

دقی دهرباره ی دا نه حمهد عهسکه ری نه ندامئ لیستا برایه تی یا کهرکوکئ دوپاتکر؛ نه و ژمارا کوردیڻ کو تورکمان به حس دکهن کو گریدایه ب نه یاسایی هاتینه کهرکوکئ، دویره ژ راستیی و کی مه جبوره دقئ رهوشا ناله بارا کهرکوکئ دا بهیته وی باژیری، نه گهر ژبنه جه خه لکئ کهرکوکئ نه بیت.

عهسکه ری گوتی ژى.....

دقان هه ردو نمونین سه ری دا، گرنگیا لیدی دروست دبیت و کا چهند لیدی بهیژ دشیت خاندنه قای نه چار بکه ت کو هه والی هه میئ بخوینیت. ژبه ر کو گه له ک جارن خاندنا مانشیتی بتنی به س نینه بو خاندنه قای و ب تایبیت وان خاندنه قاییڻ دقیت زوی تشته کئ سه ری پئ ژ روژنامئ وه رگرن.

لقیره ل سه ر نقیسه ری هه والی پیدقیه قان هه می ماده یان بکه ته دقالبه کئ تژی ژیان دا و روحیه ته کئ و به رده وامیی بده تی، ب دهربرینه کا جوان و لیکدای و ب کورترین رسته و سفکترین ئامازه. ژبه ر هندئ ژى دارشتنا لیدی دقیت ب دهربرینی یا بژاره بیت، هه ر ژبه ر قئ ژى گه له ک روژنامه هه ولدده ن بنه ماییڻ راستیان و هه والی د لیدی دا دیارکه ن کو خاندنا لیدی نه بتنی دلئ خاندنه قانی

شه دکه ت، به لکو وی دکیشته خاندنا هه والی هه میئ و ئیکسه ر پشتی خاندنا لیدی هه والی هه میئ بخوینیت.

ژبه ر گرنگیا لیدی بو هه والی، پتریا جارن نقیسینا لیدی بو روژنامه نقیسیڻ زیره ک دهیته هیلان، چاقدیرییه کا باش دداریشتنا وی دا بهیته کرن. پتریا روژنامه نقیسیان ژى بو وی چهندئ دچن کو بریک خاندنا لیدی خاندنه قای زوی پیژانینیڻ به ز وه ردگرن. بو نقیسینا لیدی ژى دقیت ژ (30) په یقان نه بوریت و لیدی سه رکه فتی ژى نه وه یئ ژ قئ ژمارئ کیتمتر بهیته نقیسیڻ. گه له ک ناف بو لیدی هاتیه دانان ژوان ژى دهستپیک، دهستپیکا نقیسیڻ، پارچا ئیکئ، سینگی هه والی و هه می ژى رامانا جهئ وی ل سینگی هه والی دده ن کو ب لیدی دهیته نیاسین.

پیکهاته یڻ لیدی

لیدی سه رکه فتی نه وه کو هه والی بو خاندنه قای کورت بکه ت، بو که سین په یوه ندیدار پیناسه بکه ت، نویترین پیژانینان بو به رهه ق بکه ت و دیسان لیدی سه رکه فتی دقیت به رسقا قان پرسان ژى بده ت. لقیره ژى نه دشییڻ بیژین لیدی کورترکی پیک دهیته.

- 1- داخویانی ل سه ر رویدانی.
- 2- پیناسه ل سه ر وان که سین په یوه ندیدار.
- 3- ده م.
- 4- جه.
- 5- تشته ک ژ رویدانی.

هه چیرۆکهک یان هه بابه تهک یان هه هه واله ک دڤیت ژ چه ند پیکهاته یان پیک بهیت ئه و ژى - لید، نافه روك، پاشماوه یان باگراوه ند یان دوماهی. ژبه ر هندى ژى کاکلکا هه والی د لیدی دا دهیته نښین. ژبه ر گرنګیا لیدی بو هه والی، نابیت رۆژنامه نښی ده ستپیکى بکارى نښینا لیدی رابیت.

باگراوه ندى هه والی

پاشماوى هه والی یان دوماهی، به ره ژه نګین هه والی تیدا دهینه دیارکرن و خنده فا هه دم پیکوشه فان پاشماوان بزانیته، گه له ک جارن ل هه والین کورت ئه ف پاشماوه دیار ناکهت و دناف نافه روکى دا به رزه دبن، یان ریزین دوماهی یین هه والی ده ربیرینى ژفان پاشماوان دکهن. بره نګه کى گشتی پاشماوین هه ولان تشته کى فه نه کریه ژ پیکهاتا هه والی و هه بونا خوه یا هه ی ژلابی هونه رى نښینى فه، دیسان دشیناندا نینه ژ هه والی بهینه جوداکرن.

کارین باگراوه ندى

1. خوه دناخى خنده فای دا دهیلیت و دوبرینه بو ده مه کى دریز دگل دا بمینیت.
2. هنده ک پاشماوین هه والی لایه نه کى پوزه تیف به رچاڤ دکهن، وه هه واله کى گرنګ یان داخویانیه کا بترس، دوماهی ژى دى بینه پاشماوه کى بهیز بو وی هه والی.
4. ته ئکیدى ل سه ر نافه روکا هه والی دکهت.

چه ند نمونه کین دارشتنا هه والی لدویف که لیشه یی هه ره می به روقاژى

نمونا ئیکى

نیفا ئه لبوما (ئافان جه مال) بادینی یه

ب هه شت سترانان کارى تومارکرن ئه لبوما خو ل ستودیویین کوردستانی ب دوماهی ئینایه و لبه ره دووباره کارى تومارکرنى ل تورکیا بو بهیته کرن. دداخویانیه کى دا (ئافان جه مال) کچه سترانیژا کورد بو ئازانسا په یامنی ر گوت: ئه لبوما من یا نوی (8) ژ سترانان پیکهاتیه و (4) ژى ب زارافى بادینی نه. سه بارهت نافى ئه لبوما خو، ئافانى دیارکر کو تا روژا به لافکرنا ئه لبوما خو پیکوش نینه نافى وى ئاشکرا بکهت. ده رباره ی لایه نیین ب به ره مه مئینانا ئه لبومی رابوین، گوتی: کومپانیا (ngc) و که نالی (فین tv) ل باژیری دهوکى دى ب کارى چاپ و به لافکرنى رابن.

نمونا دوى

عه بدوللا ئوجه لان:

مه دهوله تا کوردی نه فیت

عه بدوللا ئوجه لان سه روکى دهسته سه رکرى یی پارتا کریکارین کوردستانی، دئیکه م هه لویستى بقى رهنگى دا ئاشکرا کر: مه دهوله تا کوردی نه فیت. دفی ده رباره ی دا ئوجه لانی راگه هاند: دهوله تا جودا ناخازین، مه فیدرالی ل سه ر شیواژى دهوله تى نه فیت و خوازیارین سیسته می کونفیدرالی نینین. لدویف مالپه رى (ANF) ئوجه لانی چاڤ ب پاریزه رین خو که فتى یه و راگه هاندی یه: ئه گه ر په لاماری یا گه ریلایان بهیته کرن، ئه وژى دى به ره فانیى ژ خوکه ن، هیفیا ژ به ریز سه روك وه زیری تورکیا دکه م سه ربازان نه فریکه ته

سه ر گهريلا و كيريائين سه ربازي نه نجام نه دهت، نه و دشين ريكي ل نوپه راسيونين سه ربازي بگرن و ب وي زي شهر روي نادهت، بويه چافه ريي ههستياري يي ژ سه روك وه زي رين توركييا دكه م. گوتي زي: ل توركييا سرياني و نه رمه ني و كورد دزين، نه ز به حسي چه مكي نيشتي مانه كي نيك نه ته وه ي ناكه م، دبيژم بلا نيشتي مانه ك هه بيت بو بيكفه زيانا وان هه مي نه ته وان، نيشتمان وي ده مي يي جوان و ب مفايه نه گه ر باخچي گه لان بيت. ته نكيدي زي كر: ب هيچ رهنگه كي پيشنيازا دامه زراندا دهوله تا كوردي من نه ك ريه، ژ به ر كو نه فا كوردان پيدفي يي ديموكراسي يه.

نمونه ك بو دارشني

(دي چاوان رويدانه كي كه يه هه واله كي رۆژنامه فاني).

(كاميران مه جيد) به رپرسي (مه فقه سا) پروژي دهوك گوت: نه گه ر نه ف (مه فقه سه كار بكه ت هه ر (3) رۆژا دشيت (84) هزار چيچه لوكا به ره م بينيت، سالانه دشيت (12) مليون چيچه لوكان به ره م به ينيت، به لي نه فه 3 هه يقه نه في مه فقس ي كار نه ك ريه، ده مي كار دكر (35) كر يكارا ل في جه ي كار دكر نوكه بتني (2) كر يكار كار دكه ن و پيدفي پشته فاني يه، نه گه ر بتني نه ف مه فقسه كار بكه ت به ره م تي را كوردستاني و عيراق ي هه مي هه يه.

دارشني:

ژ كار كه فتنا مه فقه سا دهوكي گوشتي مريشكي گرانكر

به رپرسي مه فقه سا دهوكي دياركر، دشيانين في مه فقه سي دا يه هه ر سي رۆژان 84 هزار چيچه لوكان به ره م بينيت. كاميران مه جيد سه باره ت ژ

كار كه فتنا في مه فقه سي دبيژيت: نه فه سي هه يقه نه ف مه فقه سه ژ كار كه فتني و هه ر گا فا پشته فاني بو هه بيت و دروست بكه فته كاري، سالانه دشيت 12 مليون چيچه لوكا به ره م بينيت و 35 كر يكاران بده ته كاري و به ره م يي وي تي را كوردستاني و عيراق ي هه مي دكه ت. جه ي ناماژي يه پشتي كار لفي مه فقه سي هاتيه راوه ستاندا، بتني نوكه 2 كر يكار لفي مه فقه سي كار دكه ن و مريشك ل بازاري گرانبو ينه.

مانشيت

ژ كار كه فتنا مه فقه سا دهوكي گوشتي مريشكي گرانكر

ليد

به رپرسي مه فقه سا دهوكي دياركر، دشيانين في مه فقه سي دا يه هه ر سي رۆژان 84 هزار چيچه لوكان به ره م بينيت.

نافه روك

كاميران مه جيد سه باره ت ژ كار كه فتنا في مه فقه سي دبيژيت: نه فه سي هه يقه نه ف مه فقه سه ژ كار كه فتني و هه ر گا فا پشته فاني بو هه بيت و دروست بكه فته كاري، سالانه دشيت 12 مليون چيچه لوكا به ره م بينيت و 35 كر يكاران بده ته كاري و به ره م يي وي تي را كوردستاني و عيراق ي هه مي دكه ت.

باگراوه ند

جه ي ناماژي يه پشتي كار لفي مه فقه سي هاتيه راوه ستاندا، بتني نوكه 2 كر يكار لفي مه فقه سي كار دكه ن و مريشك ل بازاري گرانبو ينه.

نمونه كا زيندي دگه ل ته تبليق ك رني.

ل دۆر دهنگ و باسه کی کو دبیزن (گوشت ل بازاری گوشت فروشان یی گران بوی و خه لکه ک دبیزیت په ز ل کوردستانی نه مایه و هه می بو تورکیا هاته فروتن).

ئه ه دهنگ و باسی ل سه ری وه ک نمونه دهیته گوھین روژنامه نفیسی و ژبه ر کو رویدانه کا گرنگه و بهه می خه لکی فه یی گریداییه، دقیت ب بیته هه واله کی روژنامه فانی و ئه هه واله دشیت جیه خوه دلایه ری ئیکی دا ببینیت.

پشتی روژنامه نفیس لدویف فی رویدانی گه ریای، هه می کوژیین رویدانی و پیزانین ل سه ر رویدانی خرغه کرین. دی هه ولدهین فی هه والی شروهه کهین، کا نایا بویه هه واله کی روژنامه فانی یان نه.

نه بونا چاقدیریا بازرگانی

گوشت ل بازاری گوشت فروشان گرانگر

ریقه بهری سامانی ئاژه لی ل دهوکی، ئه و دهنگ و باسه رعت کرن کو دبیزن ژبه ر نه مانا په زی دهه ریما کوردستانی دا گوشت ل بازاری گوشت فروشان گران ب بیت. (شفان عه بدوله جید) گوته: هشکاتیا پار وه لیگر کو گه له ک عه ره بان په زی خوه فروته خه لکی کوردستانی و گه له ک ژئ بونه خودان ئاژه ل و ژلایی وه زارته کشتوکالی و بازرگانی فه ریکه فتن هاته کرن کو (سفییا) کارگه هین ئاری بو خودان ئاژه لا بیت، ب بهایه کی گه له ک گونجای کو ل دهستیکی نیفا بهای بتنی خودانی ئاژه لی ددا و پاش بتنی چاریکه کا بهایی ژئ هاته وه رگرتن بو هه ر ته نه کی، ههروه سان جهه ژئ ب ریژا 50% بهایی ئیک ته نی دهاته شکاندن.

دیسان گوته: ل سالا 2009 ئ ریه بهریا مه دگه ل کومپانیا (دان و دکاک) ل دهوکی سفی دهسته سه ر کر بو خودانین ئاژه لا، به لی به داخه وه جوتیاری پیدی پی نه بو، ژبه ر کو چه روانی ئه ه سالا باشتر بو و گوته: ئه م نابینین کو ئه فه ئه گه ری گرانبونا بهایی گوشتی بیت، ژبه ر کو ل دویف وی ئامارا لبه ر دهستی مه ل سالا 2009 ئ (32324) سه ریین په زی سپی و (66405) سه ریین په زی ره ش زیده بوینه.

ریقه بهری سامانی ئاژه لی ئه و چه نده زی ئاشکرا کر کو دپلانا وه زارته کشتوکالی دایه هه ر ژ سالا 2009 ئ تا سالا 2015 ئ کو بگه هینه ئاستی تیر خواریی (اکتفاو زاتی). دیسان به نکا کشتوکالی که تیه کاری و نیژیکی 100 ملیون دولاران هاتینه ته رخانکرن ژبو هه می بوارین کشتوکالی، ژوان زی باری سامانی ئاژه لی بو دانا قه رزا بو خودان چیلایان هه ر که سی په زین شیری ب خودان که ت دی حکومت 60% ئ هاریکاری بو ته رخان که ت.

پراکتیزه کرن:

پشتی رویدان گه هشتیه به شی نقیسینا هه والی، دقیت بزاین کا تاییه تمه ندیین هونه ری نقیسینا هه والی دنا ف دا هه نه، وه ک مه دپه رتوکی دا دیار کرین.

به رسفا پرسیاران:

هه والی به رسفا هه ر شه ش پرسیارین پیکه اته یا هه والی بیته داین.

- چ؟ گوشت یی گران بوی.
- بوچی؟ ژبه ر نه بونا چاقدیریا بازرگانی.
- ل کیری؟ ل بازاری گوشت فروشان.
- که نگی؟ نوکه.

- کی؟ ریښه بهری سامانی ئاژه لی..
- چاوا؟ په ز دکوردستانی دا نه ما، ژ که مته رخه میا جهین په یوه نندیدار.

مانشیت:

فی هه والی بو دوو مانشیت هاتینه دانان، کو مانشیت سهری ژی دگه ل دایه. مانشیت سهری ب فونته کی هویتر هاتیه نفیسین، کار تیدا نینه، تاممکه ری مانشیت سهره کی یه، به لی نه بوی رامانی کوچ چرمان تیدا نینن. مانشیت سهره کی، ب پیتین مهن هاتیه نفیسین، ژ ناقه روکا هه والی هاتیه وهرگرتن، په یوه نندیه کا گه له ک بهیز ب ناقه روکی څه هیه و دهربرینی ژ هه والی هه میی دکته. مژاوی تیدا نه هاتیه بکار ئینان، پرسپار نینه، زه مه نی بوری تیدا بکار نه هاتیه.

که لیشه یا هه والی:

که لیشه یا هه والی لدویف هه رمی به روفاژی هاتیه نفیسین. گرنگرترین دهرته نجامی رویدانی دده سته پیکي دا (لید) ی دا دیار دبیت.

ژیده ریڼ هه والی:

ژبلی روژنامه نفیسی چه ندين ژیده ریڼ دی ژی هه نه. ریښه بهری سامانی ئاژه لی کو ژیده ره کی فه رمی یه، وه زاره تا کشتوکالی و بازرگانی و کومپانیا (دان و دکاک) و دگه ل خه لکی.

بها یڼ هه والی:

جهی گرنگی و پویته دانا خه لکی یه، رویدانه کا بهرچاڅه و هه می که س تیدا دبه شدارن، که سایه تیڼ دیار بیڼ تیدا.

بیگهانه یڼ هه والی:

بی نویه، که ساتیڼ دیار دناق دا هه نه، رویدانه کا نه ئاسایی یه، جهی گرنگی و پویته دانی یه.

لیستا ژیده ران:

- دکتور عبدالستار جواد: فن کتابه الاخبار: عرچ شامل للقوالب الصحفیه، 1999 ص 79.
- دکتور عبدالستار جواد: فن کتابه الاخبار: عرچ شامل للقوالب الصحفیه، 1999 ص 135، 151، 156، 159، 165.
- دکتور محمود ادهم. الاسس الفنية التحرير الصحفي العام - القاهرة 1984 - ص 114: ص 118.
- فن الجز الصحفي - دراسة نظرية و تطبيقية، دکتور عه بدولجه واد سة عید: قسم الصافة - كلية الاداب - جامعة المتوفية دار لحجز للنشر و التوزيع ص 149-150-152.
- فریزر ژوند، مدخل الي الصحافة، ص 140.
- روژنامه فان، هنده ک پرسپی و بوچونین سهره کی دواړی روژنامه قانیی دا - هه قال ناسر - ده زگه هی سپریز 2006 - لاپه ره 29، 30، 56.
- روژناما چاقدیر، ژماره 95، 2009/9/15، لاپه ر 1.

خالبه ندى

خالبه ندى ده والى دا

گه له ك نفيسه گرنگي ناده نه خالبه ندى، فيجا چ ئه و نه پويته دان ژ نه شاره زايى بيت يان كه مته رخه ميى. خالبه ندى گه له ك يا گرنگه بو نفيسيى و ب تاييه ت بو نفيسي نا هه والى، ژبه ر كو هه وال ب كورتى و تير و ته سه ل ده يته نفيسيى. بهرچا ژ وهرگرتنا خالبه ندى دنا ف دا، خا نده قا زويتر دشيت هه والى وهرگريت. ديسان هاريكاره بو هنده ك ئالوزيان دنا ف نفيسيى دا. ئه فين ل خا رى ئه و خالبه ندى نه ئه فين دنفيسيى دا ده يته بكار ئينان و گه له ك نفيسه ر نه شيان خوه ژى قورتال بكه ن.

خال (.) :

خال دنفيسيى نا دا زور دگرنگن، بو جودا كرنا رستين ته واو ژ ئيك دوو، ديسان خال بو دوماهيا هه ر بابته كى ژى ده يته دانان و بو دوماهيا كاغه زان يان نامه يان ژى.

د سه ردپرى دا خال بو كورتكرا نا فان ژى ده يته دانان، وهك (رادپوا بى. بى.)

(سى)

فیرگول (،) :

يا كو ئه م ب زمانى كولانكى دبېژينى (فاريژه)، بو راوه ستيانى و بيهن فه دانى بكار ده يت. ئه ف فيرگوله گه له ك دگرنگن ژ بو ب سانا هى تيگه هشتن دنفيسيى دا. دفت دپتريا رستان دا فيرگول به يته بكار ئينان. ئه و بابته ين فيرگول تيدا ده يته بكار ئينان، وهك:

(ا) جودا كرنا ژماران: نمونه (ئه ف فيقيى جوتيارى بريه بازارى سى سندوق ترى، دوو سندوق خو، پينج سندوق سيف و 52 كيلو پين خياران).

پيدفى يه ئه و چه نده به يته بهرچا ژ وهرگرتن د دوماهيك ژماره دا، شوينا فيرگولى (واو) به يته دانان.

(ب) گه ر درسته كى دا چه ند ساخله ت هه بن، دفت ب فيرگولان به يته ژيك جودا كرنا.

وهك (خويندكارين سالين شيسان زيره كتر، گوهدارتر، پافزتر و رزدرپون).

(ج) ب رهنگه كى گشتى گه ر دوو په يقان درسته ي دا ئالوزى په يداكر، دفت فيرگول به يته بكار ئينان.

خال و فيرگول (، .) :

بو جودا كرنا وان رستان كو دخو بخودا هه ر رسته كى ژوان چه مك و رامانا خو يا ته واو هه ي. به لى هه ر درستا ددويف را ده يت نفيسيى په يوه ندى به وه فه هه يه .

نمونه :

(بو نهجامدانا ههر كارهكى ئيك ريك ههيه ژ ريكين دى باستر و بسانهى تره، بهلى تو دههلبزارتنا ريكى دا يى هشار به).

دووخال (:):

بو فان بابه تين خارى دهيتته بكارئينان:

1- بهرى ئينانا نقيسنا يان گوتنا يين دى:

نمونه: سهروكى ههريما كوردستانى: نابيت كهس ژ ياسايى بلندتر بيت

(ب بهرى ئينانا نمونان، رونكرنان يان نهجامى. وهك، مهزن دبپژن: (ههرى

رهشوب دهستين خوه ههكه دى ئاف ته بهت).

(ج پشتى دابهشكرنا يان جوداكرنا بابه تى.

بو نمونه: (ئهف ريكهفتنه لدويف مهرچين خارى دنافههرا كومپانيا:و

بهريز:دى هيتته گرئدان).

تئيبينى: داخويانين نه راستهوخو پيدى دووخالان نابن، وهك: (ئهردوگاني

گوتى، كيشا كوردى ل توركيا بهرف چارهسهرى دچيت)، بتنى دمانشيتى دا

ئهف خاله يا گرنگه وهك، ژيدهرهك: يان، پهرلهمانتارهك:

گيومه "....."، (()):

دقان بابه تين خارى دا پيدى يه نقيسين بكهفيتها دناف گيومى دا:

ا- دهما مفاى ژ ئاخفتنا يان نقيسنا كهسين دى دببى.

ب - دهما نقيسهرى نهفيت بهرپرساتيا ئيك يان چه ند پهفقهكان ژ نقيسینهكا

دى بيخته ستوى خوه و ب گشتى ژ ژيدهران وهرگرتيه.

ج - دهندهك بابه تان دا و ژبو گرنگيا نيشاندانا يان بهرچا فكرنا پهفقهكى يان رستهكى، شوينا خيچهكى لىن بكشيت دئخيتته دناف گيومى دا.

د دهمى ئه و په يقين هاتينه فهگوهاستن بو نواف گيومى و هيژ ب دوماهى

نه هاتين، دقيت خال بهينه ريژكرن و دهما ئه و په يقين مه رهم ژى ب دوماهى

هاتين، دقيت گيوم بهيتته گرتن و ل پيش خال بهيتته دانان.

د- بونقيسنا نافيئ بيانى:

نمونه:

دناف ههمى دهزميران دا "سيتيزن" ماركهكا باشه.

نیشانا پرسيارى (?):

ئهف نيشانه ل دوماهيا ههمى رستين پرسيارى دهيتته دانان.

نمونه:

كهنگى دى بيه نقيسه رهكى زيرهك؟

گهلهك جاران ژى نيشانا پرسيارى شوينا فيرگولى دگريت.

بو نمونه:

كى؟ چاوان؟ كبرى؟ بوچى؟ ژبه رچ؟ كهنگى.

نیشانا سهرسورمانى (!):

ئهف نيشانه بو دوماهيا وان په يقان يان رستان دهيت، ئه يقين ب سهرسورمان و

حيبته تى ب دوماهى دهين.

نمونه:

تا دهه سالىن دى، سكرى دهوكى دى هشك بيت!

سی خال (...):

دقان حاله‌تان دا سی خال دهینه دانان.

- 1- د داخویانیین راسته‌وخودا، نه‌گه‌ر ژیه‌ر هر نه‌گه‌ره‌کی نه‌ف داخویانیه نه‌هینه نقیسین، دی هینگی سی خال هینه دانان.
- 2- بو ئاخفتنننن فقه‌تیا، نه‌و ژی لدویف شیوازی داخویانیی دمینیت.
- 3- شوینا ئاخفتننن کریت و نه جوان.
- 4- نه‌گه‌ر باب‌ت نه‌یی رون و ئاشکه‌را بیت.
- 5- ل دوماهیا وان رستان دهیت، نه‌قین سه‌رسورمان تیدا و رسته به‌ره‌ف دوماهیک نه‌چووی، یا باشتر ل دوماهیا سی خالان ژی نیشانا پرسپاری یان سه‌رسورمانی ب دانی.

کفان ():

نه‌و په‌یقین یان رستین نقیسهر وه‌ک رونکرن بکار دنینیت، یان په‌یقین بیانی. ژیده‌ری وان دناف کفانان دا ددانیت.

تیره (-):

بگشتی بقان ره‌نگان دهیتته دانان.

- 1- 2- 3- یان ا- ب- ج .
- ب) دانانا میژوی پیشتی ژماری 29- 2/ 4 / 1970.
- ج) پیشتی ناف و نیشان و نافین که‌سان.

- ژماره:

ژماره ب پیتان ژی و ب ژماران لدویف قان نمونان دهیتته بکارئینان:

سی کیلومه‌تر، دوو کیلوگرام، شش نه‌مپیر، 75 پله، 100 دینار، 82%
ب) ئامار وه‌ک، نه‌ف گونده خودان دوو مزگه‌فته و چار فوتابخانه په و
1000 سه‌روک خیزانه.

نمونه:

شهی ئادارا 1999 ئی ده‌مژمیر دهی سپیدی.

نه‌و ژمارین پیدی ب پیتان ه‌ی بو نقیسینی وه‌ک:

ا- ته‌مه‌ن

نمونه:

کچه‌کا بیست سالی خوه دا ره‌قان!

ب- ژمارین نه‌دیار

نمونه:

سی که‌س هاتنه دژورقه

ج- گه‌ر ژماره ئیک یان کیم تربیت :

وه‌ک:

ئیک ملیون سیکا بودجه‌ی...

نه‌و ژمارین نابیت ب پیتان بهینه نقیسین

ژ ژماره (1 تا 10) دی ب پیتان هینه نقیسین و ژمارین دی ه‌می ب

ژماره دی هینه نقیسین.

سپرم

دهما خال یان فیڤرگول یان هه نیشانهک ژ ئه فین سه ری مه گوتین ل
دوماهیا په یقی یان رستی بهیت نابیت سپرم بکه فیتته دناقهه را هه ردوان
دا.

نمونه: د رویدانهکا هاتوچوی دا، زه لاهمهک بریندار بو.

لیستا ژیده ران

- نه ریستی روژنامه وانی، وه رگیان ژ فارسی - کارزان محمه ده.
- کوفاری روژنامه نووس - ره حیم سورخی - بنه ماکانی سه ردیر
(تیتیر) نووسین - لاپه ره 168.
- هه وال، راپورت و وتوویر، مه نسوور سدقی - ده زگای تویرینه وه و
بلاوکردنه وهی موکریان - 2008 هه ولیر، لاپه ره 87.

روژنامه نقیس

روژنامه نقیس کی یه؟

روژنامه نقیسهک دبیژیت، روژنامه نقیس ئه و که سه یی ماله کی ده لکولیت و
هه واله کی ژئ ده ردئخیت. برامانا وی چهنه دی کو روژنامه نقیسی زیرهک ئه و
که سه یی دشیانین وی دا هه بن هه والی ژ چنه یی ده ربیخیت، ئه و که سه یی
حکومه تی به رپرسیار دکهت، دچیته ددام و ده زگه هین حکومی دا و هه ر
تشته کی سلبی دناق دا به لاف دکهت. برامانه کا دی هه ر تشته کی سلبی یی
حکومه تی بو روژنامه نقیسی تشته کی ئیجابیه بو به لافکرنی، ژبه رکو دشیت رایا
گشتی و سه رنجا خاندنه فای بو روژنامی راکیشیت.

گه لهک دیتنن جودا و پیناسه یین جودا بو روژنامه نقیسی هاتینه گوتن. دقیت
روژنامه نقیس بزانیته دی چاوان پیزانینان بدهست خواهه ئینیت، تا ژیده ری
وان پیزانینان چهنه یی قه شارتی بیت یان یی به رزه بیت. دقیت هه می گاڤا یی
به رهه ق بیت و هه می گاڤان شیانین نقیسی هه بن و هزره مند بیت، شیانین
دانانا هزرین نوی هه بن.

(جورج هاو) ماموستایی روژنامه فانی ل زانکویا جورجیا، سه بارهت وان
پیدقیان کو فهره لده ق روژنامه نقیسی هه بن، ئه و ژئ ب شهش خالان ریژ دکهت
(دیتن و گوھ لیبون، نقیسا تیبینیان، فه دیتنا پیزانینان، نازراندنا

پرسیاران، پیداجونا وان پیزانینان و دەست نیشانکرنا وان، شروفه کرنا پیزانینان).

روژنامه نقیسی دقیت هندەك تایبەتمەندی ل دەف هەبن، ژ کەسین دی یی جودا بیت. دقیت چاڤ و گوھین وی ل هەمی دەمەکی دقە کری بن. هەستەکا روژنامه فانی ل دەف هەبیت، دقیت خودان ئەزمون بیت و چەند ئەزمونیا وی دقە کاری دا یا بەرفرەه بیت و یا درێژ بیت، شارەزاییا وی ژێ دەگەل ژێدە تر لی دەیت. دی دشیانین وی دا هەبیت خو بخو پیش بیخیت. دقیت بزانیەت خەلک چە هزر دکەت و خاندەفا گرنگی دەتە چ و مەرەقا وان ل سەر چیه. شارەزاییا وی دگەل ژێدەری هەوالان یان وان کەسان ئەقین دشیەت پابەندی بەتە سەر بو بەستفەئینانا پیزانین پیدقی. دقیت هەستا وی ژ کەسین ئاسایی پتر کار بکەت، ئەو ژێ هەستا گوھلیبونێ یه و زوی سەرنجا خو ل سەر تستان دیار بکەت، ژبەرکو پتریا پیزانین وی ژ گوھلیبونێ پەیدا دبن. خاسلەتەکا دژی دقیت ل دەف روژنامه نقیسی هەبیت ئەو ژێ روشنیری و یی پز زانین بیت. دقیت روژنامه نقیس ب راستگویانە رویدانی قەگوھیزیت، نابیت پیدگیری بو هەر لایەنەکی بکەت ل سەر حسابا لایەنی دی. روژنامه نقیسی زیرەک ئەو ه یی خو ب ژێدەری فەرمی و باوهرپیکری قە دگریت، خو دویر بیخیت ژ پیزانین نە باوهر پیکری و نە دروست. دقیت روژنامه نقیسی هونەر و زمانێ نقیسی هەبیت.

گرنگیا روژنامه نقیسی بو روژنامی

روژنامه نقیس گرنگترین ژێدەرە بو بەستفەئینانا دەنگ و باسان، هەر ئەو ه ژێ رهواجی دەتە روژنامی و بەری هەمیان هه والی دگەهینیت. راستە نوکە

بەدەهان ئازانسین دەنگ و باسان هەنە و گەلەک بە لاقوک ژێ پشتا خو دەنی، بە لی روژنامه چ جار نەشیەت جوداھیهکی و رهواجەکی پەیدا کەت ئەگەر روژنامه نقیسی چەلەنگ و خودان هەستەکا روژنامه گەری لدوورا نەبیت. دیسان روژنامه نقیس دشیەت هەمی دەنگ و باسان کونترول کەت و ئەو کەس بیت یی دناڤ رویدانی دا ب چاڤ و گوھ، خاندەفا ژێ بو هه والین نافخوی ژ ژێدەری روژنامه نقیسی وەر دگریت و دخوینیت، بو وی خوشتر و پز باوهریترە ژ هه والەکی ئازانسەکی. ژبەرکو ژێدەری وی پتر ئاشنانە دگەل چوارچوڤی ئەو تیدا دژیت و پتر خو دەھیلتە دناڤ هویریبینین رویدانی دا و هەمی لایەکی ژ هه والی وەر دگریت. دیسان پاشماوی هه والی زور یی گرنگە و هەر ئەف روژنامه نقیسی یه ژ دەرەقی قی پاشماوہی دەر دکە قیت، ئەو ژێ ددویقچونین وی دا و شروفه کرنا وی دا بو ژێدەری دەنگ و باسا و لدویف خاندەفای روژناما وی ئەو گرنگی و پویتە دانین خاندەفا حەز دکەت کو دوی هه والی دا بخوینیت.

دیسان روژنامه نقیس ئەو کەسە یی لدویف هه والی دگریت و بنەما یین هه والی هەمیا قە دگوھیزیتە روژناما خو، ئەو کەسە یی بەری هەمیان دگەهیتە جھی رویدانی، بزویترین دەم پیزانین پیدقی ل سەر رویدانی خرڤە دکەت و دگەهینتە روژنامی یان ئەو جھی بو کار دکەت. روژنامه نقیس گرنگترین ژێدەری دەنگ و باسانە بو روژنامی و ئەو روژنامە دی یا سەرکەفتی بیت ئەوا روژنامه نقیسی وی یی چالاک و شارەزا بیت.

هەلسەنگاندن و بەریه لاقبونا ناڤ و دەنگین روژنامەکی دگەل ئیکا دی، گریدایی روژنامه نقیسی و پەيامنیری و نقیسەری و شیوازی دارێشتنا وی هه والی یه ئەقی دویقچوون بو هاتیە کرن و دەیتە بەرەفکرن بو بە لاقکرن. چالاک و شارەزاییا روژنامه نقیسی ل سەر گەلەک خالان دراوہستیت، شارەزاییا وی دپەیدا کرنا

پترین په‌یوه‌ندیی نیا سینی دا، دقیت خودان هه‌سته‌کی مه‌زن بیت و ژوان که‌سان بیت یین ب چافان و گوهران کاردکه‌ن. ژبه‌ر هندی ژی سه‌رکه‌فتنا رۆژنامی ل سهر وی که‌سی دمینیته ئه‌فی بو کاردکه‌ت و دویچونا دهنگ و باسان دکه‌ت، ئه‌ف رۆژنامه ژی هنده‌ک مه‌رجان ددانن ده‌ما په‌یامنی‌ره‌کی بو رۆژناما خوه‌ ده‌له‌بژیرن. هنده‌ک ژوان مه‌رجان ژی:

1. دیتنه‌کا باش و گوهرین فه‌کری.
2. نقیسا تیبینیان.
3. دیتنا پیژانیان.
4. ئازاندنا پسپاران.
5. شروفه‌کرن و خاندنا پیژانیان.
6. دویچونا دهنگ و باسا و ئاراسته‌کرنا وان.
7. خودان لفینه‌کا بله‌ز و زوی ل جهان ئاماده‌ بیت.
8. زوی دتشتا بگه‌هیت، ب چاڤ و گوهرین خو ژ خه‌لکی ئاسای یی جودا دبیت.
9. خودان ریچه‌کا تایبه‌ت بیت.

رۆژنامه‌نقیس، ئه‌و که‌سه یی هه‌والان دگه‌هینته رۆژنامی، دویچون و هویری‌نیا رویدانی دکه‌ت. رۆژنامه‌نقیس ژی ل سهر سی جوران ده‌ینه دابه‌شکرن.

1. **رۆژنامه‌نقیسی رۆژنامی:** ئه‌و رۆژنامه‌نقیسه کو کاری وی بتنی دویچونا رویدانا یه، ب رۆژنامی فه یی گریدایی یه و به‌رپرسی به‌شی هه‌والان دشیت هه‌ر رویدانه‌کا جهی گرنگیی بیت وی فریکه‌تی و دویچونی ل سهر وی رویدانی بکه‌ت.

نه‌یی گریدایی ده‌مژمی‌رین ده‌وامی یه دیسان ده‌می کارکرنا وی نه‌یی دیاره.

2. **رۆژنامه‌نقیسی گه‌روک:** ئه‌و رۆژنامه‌نقیسه بتنی به‌رامبه‌ر گه‌هاندنا هه‌والی خوه‌ پاره‌ی وه‌ردگریته. چه‌ند هه‌والان بگه‌هینته رۆژنامی هند پاداشت بو ده‌ینه نقیسن و ب رۆژنامه‌نقیسی پارچی ده‌یته ناڤکرن. پتیا کارین وی بو وی لایه‌نی دچن یی پتیا پاداشتان بو فه‌دبیریت. ئه‌و هه‌والین بو رۆژنامی فریدکه‌ت ژی لدویف رویدان و هه‌لکه‌فت و چالاکیانه ئه‌وین ل ده‌قه‌ری ده‌ینه رویدان.
3. **نقیسینگه‌ه:** گه‌له‌ک رۆژنامه و گوڤار و ده‌زگه‌ه ل هه‌ر باژیره‌کی یان هه‌ر ده‌قه‌ره‌کی بخو نقیسینگه‌هه‌کی ددانن و رۆژنامه‌نقیسی شاره‌زا سه‌رپه‌رشتی لیدکه‌ت.

رۆژنامه‌نقیس پیدای چیه؟

هنده‌ک مه‌رجین ده‌ستپیکی بو رۆژنامه‌نقیسی هه‌نه، دقیت یی ل ناگه‌ه بیت ده‌ما دچیت دویچونا رویدانه‌کی دکه‌ت.

1. سه‌روبه‌ری وی دباش و جوان بیت و یی لیکدای بیت، بشکورینه‌ک و که‌ساتیه‌کا ریک و پیک کو هیژای ریژگرتنی بیت.
2. کاغز و قه‌لم هه‌می گاڤا دگه‌لدا بن، ریکورد بو تومارکرنا دهنگان دگه‌ل کامیره‌کا گرتنا وینه‌یان ژبه‌رکو ریکورد و کامیره‌ دشین شاهد بن ل سهر وی رویدانی و دی وی ژگه‌له‌ک گرفتین یاسایی پاریزیت.

لیستا ژێدهران:

1. مه‌م بورهان قانع - هه‌والی رۆژنامه‌فانی - سلیمانی ، لاپه‌ره 31 ساله سلیمان: صناعة الاخبار فی العالم المعاصر، القاهرة: دار النشر للجامعات المصرية، 1989.
2. هونه‌ری رۆژنامه‌نووسی - حه‌بیب که‌رکۆکی، و: سه‌میره ئه‌حمه‌د - ده‌زگای توێژینه‌وه و بلاوکردنه‌وه‌ی موکریان - 2008.
3. د. عبدالعزیز شرف. (الاسس الفنية فی التحرير الصحفى)،.

نقیسه‌ر دچه‌ند ریزه‌کان دا

- عبدالرحمن بامه‌رنی، ل سالا 1970 ی ل گوندی بامه‌رنی هاتیه سه‌ر دنیا‌یی.
 - ده‌رچووپی ئاماده‌یا پیشه‌سازی، سالا 1989 ی، ده‌وک.
 - پینچ باوه‌رنامه‌ین رۆژنامه‌نقیسیا سفیل وه‌رگرتینه، ژ کورسین رۆژنامه‌فانی.
 - ژ سالا 2005 ی وه‌ره سه‌رنقیسه‌ری رۆژنامه‌ چاودێره و یی به‌رده‌وامه.
 - به‌رپرسی نقیسینگه‌ها رۆژنامه‌ چاودێره ل ده‌وک.
 - ئه‌ندامی کارا یی سه‌ندیکا رۆژنامه‌نقیسین کوردستان یی.
 - ئه‌ندامی ئیکه‌تیا نقیسه‌ری کورده.
 - سالا 1987 ی ئیکه‌م به‌ره‌می خوه د رۆژنامه‌ هاوکاری دا به‌لافکریه و تا نوکه پتر ژ 40 رۆژنامه و گوشارین کوردی، بابه‌تین خوه تیدا به‌لافکرینه.
- ژ به‌ره‌مین وی یین چاپکری:**
1. بارانا دینا - کومه‌له هه‌لبه‌ست - 2000 چاپخانه‌ هاوار ده‌وک.
 2. هوزانقانی ملی، حوسنی بامه‌رنی - 2002 چاپخانه‌ خانی ده‌وک.
 3. دومینه - کومه‌له هه‌لبه‌ست - 2004 چاپخانه‌ زانا ده‌وک.
 4. ده‌فته‌را بی گونه‌هی - کومه‌له هه‌لبه‌ست - 2005 ژ وه‌شانین ئیکه‌تیا نقیسه‌ران، چاپخانه‌ هاوار ده‌وک.
 5. ژ به‌ره‌ری کهن، سه‌ره‌اتیین کوردی - ژ وه‌شانین ئه‌نستیتوتیا که‌له‌پوری کوردی 2006.
 6. هوزانقانی ملی، مه‌لا عه‌بدوللایی سه‌رده‌رگه‌هی - ژ وه‌شانین مه‌لبه‌ندی ئامیی یی ریکخستنا ی.ن.ک 2008.
 7. نقیسینا هه‌والی رۆژنامه‌فانی - 2009 ده‌وک.

سو پاسی

- خدر دومی کو ب پیداجوونا په رتوکی رابویه .
- ناوه ندا دهوک یا ریکخراوین دیموکراتی کو به شداری دچاپکرنا په رتوکی دا کریه .